

Dr. Grósz Andor: Békét, nyugalmat, szeretetet, megértést szeretnék

– A jelöltállítás idején dr. Nógrádi Péterrel korábban abban egyeztünk meg, hogy nem ellenségként, nem ellenfélként, hanem versenytársként tekintünk egymásra. A Mazsihisz elnökeként is békét, nyugalmat, szeretetet és megértést szeretnék – mondta megválasztott elnökként dr. Grósz Andor, akit dr. Nógrádi Péter ügyvéd ellenében nagy többséggel választottak meg a Szövetség új elnökévé.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) tisztújító közgyűlése dr. Frölich Róbert országos főrabbi nyitóimájával kezdődött, majd a küldöttek az új elnökről, alelnökökről, vezetőségi tagokról, végül a számvevő és számvizsgáló, valamint a választási és szavazatszámoló bizottság tagjairól döntöttek.

Elnökjelölti beszédében dr. Grósz Andor orvos dandártábornok három dolgot emelt ki: 33 éve tölti be a Kecskeméti Zsidó Hitközség elnöki posztját; a Magyar Honvédség egészségügyi főnökeként kieszközlötte, hogy a holokauszt túlélők és a másodgenerációsok a Honvédkórház legmagasabb szintű ellátásában részesülnek; hét éve elnöke a Holocaust Közalapítvány kuratóriumának.

Mint mondta, orvos tábornokként, professzorként rendelkezik intéz-

Dr. Nógrádi Péter és dr. Grósz Andor – itt még aspiránsként

célú lájkvadászattal kell foglalkoznia, hanem a hitéletet kell erősíteni szolgáltató egyházként. A szolgáltatásokra meg is kell teremteni az igényt, és ez csak rajtunk múlik – tette hozzá.

Dr. Nógrádi Péter beszédében kitért izraeli tapasztalataira, héber és

Amíg a küldöttek a két elnökjelöltől szavaztak, a közgyűlés megvitatta a Nagykállói Zsidó Hitközség befogadásának kérdését a Mazsihisz ernyőszerzetébe. A nagykállói Blájer Gábor előjáróban kifejtette, hogy a településen minden erőfeszítést megtesznek annak érdekében, hogy működjön a zsidó váltságkötés, azt pedig az édesanyjának annak halálos ágyán fogadta meg, hogy létre fogja hozni a Nagykállói Zsidó Hitközséget. Hozzátette: nem a Mazsihisz anyagi támogatásának megszerzése fontos neki, hanem a nagykállói zsidó hitélet fejlesztése.

A napirend kapcsán dr. Frölich Róbert azt mondta: nincsenek teljes bizonyító erejű dokumentumok arra nézve, hogy Nagykállóban megvan a hálachá által előírt tíz zsidó férfi, amire Weisz Péter, a gyöngyösi hitközség elnöke azzal ríposztolt: esélyt kellene adni Nagykállónak, hiszen vannak olyan vidéki hitközségek, ahol sajnos évek óta nincs meg a minjen. Mester Tamás, a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) elnöke is hozzászólt: támogatja a nagykállóiak kezdeményezését, de mindennek megvan a maga ideje.

Mivel a napirendi javaslat megsavazása kétharmadot igényelt, a közgyűlés nem vette fel a Mazsihiszbe a nagykállói közösséget, ugyanis 70-en szavaztak mellette, viszont 29-en tartózkodtak.

Időközben a szavazatszámoló meg számolták az elnökjelölti voksokat, az eredmény: 107 küldött vette fel a szavazólapját, 106-an szavaztak, ebből 105 szavazat volt érvényes. Dr. Nógrádi Péter 35, míg versenytársa, dr. Grósz Andor 70 voksot kapott.

Immár megválasztott elnökként dr. Grósz Andor közölte: mindent meg fog tenni azért, hogy a nagykállói közösség a Mazsihisz teljes jogú tagja legyen. Majd hozzátette: „Békét, nyugalmat, szeretetet és megértést szeretnék.” Ezután megköszönte a Mazsihisz eddigi elnökeinek, azaz Feldmájer Péternek, Tordai Péternek és Heisler Andrásnak a munkáját. Heisler András egyébként nem tá-

Régeen voltak ennyien

ményvezetői, menedzser szemléletű tapasztalattal, és a Mazsihiszen belül is ismerik, hiszen 12 éven át volt vezetőségi tag. Hangsúlyozta: ha a küldöttek őt választják meg a Mazsihisz élére, akkor elsőrendű céljai közé tartozik majd a vallási szemlélet, a zsidó felekezeti jelleg megerősítése, a magyarországi vallásos zsidó közösség felé fordulás, és árokásás helyett a közösségi célokat állítja a középpontba.

A más zsidó közösségek kapcsán azt mondta: nem kérdés, hogy szükség van a zsidó felekezetek közötti párbeszédre. Szerinte a szervezetnek nem szabad politizálnia, és nem ön-

angol nyelvtudására, a különböző izraeli intézményeknek, szervezeteknek végzett ügyvédi munkájára, majd ő is három dologban fogalmazta meg alapvető elveit.

Elsőként össze kell hozni a zsidó közösségeket, az ellenségeskedést meg kell szüntetni; ügyvédként szerzett közvetítői tapasztalatával segíthet a világi vezetés és a rabbikar közötti konfliktusok kezelésében, igaz, ő maga a világi vezetés helyett (mivel felekezetről van szó) a közösségi vezetés kifejezést preferálja; s harmadrészt kiemelte a rend fontosságát, azt, hogy a Mazsihiszben rendszerben menjenek a dolgok és együttműködjenek a vezetők.

Hangsúlyozta a hitélet, a vallásgyakorlás megerősítésének fontosságát és a más zsidó szervezetekkel való együttműködést – a Mazsihisz önállóságának megtartása mellett.

Embermentők parkja

Az Újpesti rakparton tartották az Embermentők parkjának névadó ünnepségét. Az átnevezést az Élet Menete Alapítvány kezdeményezte, a Fővárosi Közgyűlés pedig elfogadta a XIII. kerület képviselő-testületének előterjesztését, így a közterület most már hivatalosan is az Embermentők parkja nevet viseli.

Az ünnepélyes avatáson jelen volt többek között Tóth József polgármester, Mester Tamás, a BZSH elnöke, Karsai László történész, Berkesi Gábor református lelkész, Veró Tamás főrabbi, valamint Gordon Gábor, a magyarországi Élet Menete Alapítvány igazgatója.

Gordon Gábor köszöntötte a megjelenteket, köztük az Igaz Embereket, valamint a holokauszt túlélőket, majd Tóth József és Karsai László mondta el gondolatait.

Végül a két egyház részéről Berkesi Gábor és Veró Tamás adott tanítást, majd közösen leleplezték a park nevét jelző táblát.

Fotó: Holczer Gábor

Izrael után nálunk a legmagasabb a zsidó leszármazottak százalékos aránya

Egy 1,8 millió ember DNS-ét feldolgozó tanulmány szerint száz ország közül Izrael után Magyarországon a legmagasabb a zsidó leszármazottak százalékos aránya – jelentette a Jediót Ahronót című izraeli újság honlapja, a Ynet. Az eredmény még a kutatókat is meglepte – tették hozzá.

A MyHeritage nevű, genetikai alapú családfakutatással foglalkozó szervezet felmérése szerint Izrael után a népességhez viszonyítva Magyarországon él a legtöbb zsidó leszármazott, több, mint az Amerikai Egyesült Államokban – írja az MTI.

A MyHeritage a kutatást közösen végezte Daniel Sztacki statisztikussal, a Zsidó Nemzetpolitikai Intézet (The Jewish People Policy Institute, JPPI) demográfiai szakértőjével, az európai askenázi zsidóság demográfiáját vizsgáló részleg vezetőjével.

A DNS-tesztet beküldő 4981 magyarországi lakos 7,6 százalékánál találtak legalább 25 százalékos askenázi zsidó származást – ami azt jelenti, hogy legalább egy askenázi, vagyis európai zsidó nagyszülője volt. Ez jelentősen magasabb, mint az Egyesült Államokban mért 3,5 százalék.

Azoknak az aránya, akiknél a gének legalább 10 százalékban askenázi zsidó származásra utaltak, Magyarországon eléri a 12,5 százalékot, szemben a mindössze 4,7 százalékos amerikai vagy a 4 százalékos kanadai aránnyal.

A kutatást irányító Daniel Sztacki ugyanakkor rámutatott, hogy az ilyen típusú genetikai tesztek általában a jól képzett népesség végzi el, így ők a kutatásban túlréprezentáltak lehetnek.

Mindezek figyelembevételével a tanulmány arra a következtetésre jutott, hogy a legalább 50 százalékban askenázi zsidó származású emberek száma Magyarországon eléri a 130.000-et. Ez a szám jelentősen magasabb a korábbi becsléseknél.

„A DNS-vizsgálatban részt vevők egy része számára nagy meglepetés az eredmény, de nagy meglepetés a demográfusok számára is” – mondta Daniel Sztacki.

A holokauszt után sok magyar túlélő vándorolt ki Izraelbe, köztük olyanok, akik közéleti és szellemi vezetőkké váltak, és akik nagy befolyással voltak a fiatal Izraelre: Efraim Kishon, Moshe Stern kántor, Zeév és Dosh karikaturisták, Tomi Lapid és még sokan mások.

vozik a zsidó közéletből, hiszen küldöttként rész vesz majd a Mazsihisz közgyűlésének munkájában.

A közgyűlés ezután dr. Kunos Péternek, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatójának szóbeli kiegészítésével elfogadta a Szövetség tavalyi költségvetésének zárszámadását.

A tisztújítás során következő lépése az alelnökök megválasztása volt, amely első körben Mester Tamás BZSH-elnök győzelmét hozta, így Mester a következő négy évben a Mazsihisz alelnökeként is dolgozik.

A második fordulóban dr. Nógrádi Péterre és Horovitz Tamásra, a Debreceni Zsidó Hitközség elnökére lehetett szavazni, de a voksolás eredménye szavazategyenlőség lett: mind a ketten 51 szavazatot kaptak. Elhangzott egy javaslat arra vonatkozóan, hogy a közgyűlés módosítsa a Szövetség Alapszabályát úgy, hogy ezentúl ne kettő, hanem három alelnöke legyen a Mazsihisznek, de

ez a javaslat nem került napirendre, mert hárman ellene voksoltak. A Mazsihisz másik alelnökét tehát egy későbbi időpontban választják meg.

A Vezetőségbe első körben bekerült Deutsch Miklós, Fináli Péter, Goldmann Tamás és Kreisler dr. Grósz Zsuzsanna, második körben pedig Büchler András, dr. Hersch Tamás, dr. Nógrádi Péter, Szerb Gábor és dr. Várnai György.

A közgyűlés sikeresen megválasztotta a számvizsgáló, valamint a választási és jelölő bizottság tagjait is.

A számvizsgáló bizottság tagjai az elkövetkező négy évre: dr. Balogh Pál, dr. Héber Gábor, László Gábor, Sárk Zsolt és Friedman Tamás.

A választási és jelölő bizottság tagjai pedig: Barna Ágnes, Forgó Erika, Kreisler Gábor, Müncz László, Ritter Nándor Sándorné, Róth László, Siklósi Miklós és dr. Szabó Cipora Jael lettek.

A záróimát Hercz Dániel rabbi mondta.

Prof. dr. Grósz Andor Mazsihisz-elnök

– Az a misszióm, hogy tisztességgel dolgozzak egyházunkért és kiálljak a magyarországi neológ zsidóság értekei, érdekei mellett. Az összefogás az utolsó esély arra, hogy a neológia meg tudja őrizni az elmúlt 150 évben kivívott helyét a magyarországi zsidó életben, és ne vesszen kárba felmenőink munkája, áldozata – fogalmazott bemutatkozó összefoglalójában dr. Grósz Andor, a Mazsihisz új elnöke.

A zsidóság érdekeinek következetes képviselője kötelező!

Mint beszámoltunk róla: Heisler András kitöltötte a maximális két ciklusát a Magyarországi Zsidó Hitközség Szövetsége (Mazsihisz) elnöki posztján, utódjául a Szövetség 2023 májusában megtartott közgyűlése nagy többséggel prof. dr. Grósz Andor orvost, nyugdíjas dandártornokot választotta meg.

Dr. Grósz Andor hagyománytisztelő zsidó családban született Győrben 1951-ben. Szülei méltóságra, becsületre, szorgalomra, mások tisztelőre és a zsidó közösséghez való tartozás fontosságára nevelték őt és húgát. Édesapjától egy életre megtanulta, hogy: „soha ne feledjem, honnan jöttem és hová tartok”. Testvérével magukévá tették a családi és a tágabb közösségi összetartozás erejének fontosságát a mindennapokban.

A győri Révai Miklós Gimnáziumban érettségizett, majd tanulmányait a Szentpéteri Katonaorvosi Akadémia Általános Orvostudományi Karának repülőrövid szakán folytatta, ahol 1977-ben szerzett diplomát. 1970-től 2013-ig különböző katonarövid beosztásokban tevékenykedett a Magyar Honvédség állományában. 2005–2007 között a kecskeméti Repülőkórház, 2007–2013 között a budapesti Honvédkórház főigazgatóhelyettese, majd főigazgatója volt, 2013-ban orvos dandártornokként, a Magyar Honvédség egészségügyi főnökeként került szolgálati nyugállományba.

2000-ben alapítója volt a Szegedi Tudományegyetem Repülő- és Űr-orvosi Tanszékének, 2010-ben az államfő professzorrá nevezte ki. Három szakorvosi vizsgával és PhD tudományos fokozattal rendelkezik, választott tagja a Nemzetközi Repülő- és Űr-orvosi Akadémiának, valamint az Amerikai Repülő- és Űr-orvosi Társaságnak. 2008-ban a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével, 2014-ben a Középkeresztrel tüntették ki. 2015-től a Holocaust Dokumentációs Központ és Emlékgyűjtemény Kuratóriumának elnöke, a Mazsihisz élére történt megválasztásakor a Mazsihisz Szeretkórház szemész szakorvosaként is ismerhették.

Dr. Grósz Andort 1990-ben választották meg a Kecskeméti Zsidó Hitközség elnökének, majd tagja lett a Mazsihisz közgyűlésének, a Szövetségnél három cikluson keresztül a vezetőség tagja volt. Kecskeméten az elnöksége alatt a több mint 2200 sírt magában foglaló helyi zsidó temető teljes egészében megújult, elkészült a hitközség új díszterme, és folyamatban van a műemlékvédelem alatt álló kecskeméti Ózsinagóga felújítása.

Ami az új elnök családi állapotát illeti: özevegy, két lány édesapja. Kisebbségi gyermeke a Wesselényi utcai zsidó iskolában végezte az általános iskolát, jelenleg egyetemi hallgató, míg nagyobbik lánya angoltanár.

Mi inspirálta arra, hogy elinduljon a Mazsihisz elnöki pozíciójáért?

Véleménye szerint a magyarországi modern zsidóság többtényezős krízishelyzetben van. Úgy látja, a legnagyobb gond az, hogy a magyar neológ zsidóság számos érdekcsop-

portra oszlik, amelyek szétfeszítik a közösséget. A véleménykülönbségek artikulálása közben a szemben álló csoportok nem törekszenek a legcsekélyebb kompromisszumra sem. Nem feszültségmentes a Mazsihisz és a Budapesti Zsidó Hitközség (BZSH) kapcsolata sem, úgy gondolja, hogy a két szervezet elnökének szorosan együtt kell működni. A fővárosi hitközség mindig is a magyar haladó zsidóság zászlóshajója volt, nélkülük lehetetlen az országos szervezetet hatékonyan működtetni. Ugyanakkor a holokauszt során és az azt követő évtizedekben a legnagyobb veszteségeket elszenvedő vidéki zsidóság gyakran magára hagyottnak érzi magát. A Kecskeméti Zsidó Hitközség elnökéként pontosan tudja, hogy mik azok a nehézségek, amelyekkel meg kell küzdenie a vidéki zsidóságoknak.

Az utóbbi években a Mazsihisznek mint az állam által elismert történelmi egyháznak ezen szerepe jelenősen csökkenett szerinte. Elsődleges célja, hogy erősítse a Mazsihisz egyházi jellegét, amihez belső nyugalomra, a különböző, egymással szemben álló csoportok közötti szakadékok mérséklésére, megszüntetésére van szükség. Ezt csak közös akarattal, az ellentétek mértékének csökkentésével, a kompromisszumokra való törekvéssel és egymás véleményének tisztelőben tartásával lehet elérni.

Az új elnök azt mondja, a felek közötti párbeszéd megindítását először a rabbikaron belül szükséges elindítani, ha ez nem hozza meg az elvárt eredményt, akkor a világi vezetés bevonásával kell megtenni. Mindezek mellett tisztában van azzal, hogy a magyarországi zsidóság jelentős része szekuláris, így széles körű kulturális, tudományos, oktatási programokban való együttműködéssel nekik is lehetőséget kell biztosítani, hogy aktív részesei lehessenek a közösségi életnek.

Jövöbeni terveiről szólva dr. Grósz Andor így fogalmazott: „Probléma, hogy a zsidó vallási és kulturális közösségi terek látogatónak életkorra folyamatosan emelkedik, még az érdeklődő fiatalabb generációt sem tudjuk kellőképpen megszólítani. Szerinte az ifjúsági szervezetek nem működnek elég hatékonyan, nincs mögöttük komoly támogató szakmai háttér és kellő anyagi forrás. A fiatal korosztályt tehát integrálni kell a zsidó közösségi életbe, amire megoldás lehet első lépésként olyan kulturális programok rendezése, melyek megmozgatják a zsidó fiatalokat, például koncertek, fesztiválok, sportesemények, közös tanulások, illetve a zsidóságot érintő előadások szervezése. Ezek hozzásegíthetnek ahhoz, hogy a fiatalok a szervezet aktív tagjaivá tudjanak válni.”

Az új elnök szerint van mit javítani a szervezeti hatékonyságon is, mint fogalmazott: háttérinformációink logisztikai, míg egyetemünk, kórházunk és közoktatási szervezeteink pénzügyi zavarokkal küszködnek. A Mazsihisz Szeretkórházára különös gondot fordítana, hogy az minél sokrétűbb ellátást tudjon nyújtani. Olyan egészségügyi háttér kialakítása a cél, amelyben nemcsak az idősebbek számára, hanem a fiatalabbaknak is minél szélesebb spektrumú szakrendelői ellátást lehet teremteni.

Dr. Grósz Andor az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem (ORZSE) legnagyobb problémáját a pénzügyi összefüggő infrastrukturális leromlásban látja, ezért meg kell oldani az egyetem strukturális gondjait és erősíteni szükséges nemzetközi kapcsolatrendszerét. A cél az, hogy az egyetem a modern magyar zsidóság egyértelmű szellemi és közösségi központjává váljon. A zsidó felsőoktatás fontos feladata, hogy a mindennapi zsidó élet nélkülözhetetlen szereplőit kinevelje.

Az új elnök azt gondolja, nem tűrhet halasztást a Mazsihisz teljes átvilágítása és a gazdálkodásban a hangsúlyok átrendezése sem, ezután a Szövetség szervezeti struktúráját annak stratégiai céljaihoz szükséges igazítani. Ebben véleménye szerint elengedhetetlen megjeleníteni a vidéki hitközségekkel a kultúra, az oktatás, valamint az ifjúság ügyeivel, problémáival, a külső és belső kommunikációval foglalkozó elemeket. A fentiekben megfogalmazottakhoz jelentős anyagi ráfordítás is szükséges, ami jelen pillanatban kormányzati támogatás nélkül nehezen megoldható.

Az új elnök álláspontja szerint a vidéki hitközségek problémáinak mérsékléséhez meg kell gondolni, hogy az egy régióhoz tartozó hitközségek – szervezeti, működési önállóságuk megőrzése mellett – önkéntes alapon csoportokat hozzanak létre, hogy a meglévő humán erőforrásokat (rabbi, előimádkozó, hitoktató, minjen) közösen használhassák, amihez lehetőségeihez mérten a Mazsihisznek plusz anyagi forrást szükséges biztosítani.

Dr. Grósz Andor leszögezte: a Mazsihisznek a mindenkori magyar kormánnyal korrekt kapcsolatra kell törekednie, tiszteletben tartandó az állam szempontjai, viszont kötelező a hazai és az egyetemes zsidóság érdekeinek következetes képviselője. A Mazsihisz egyházi szervezet, ahol nincs helye olyan állásfoglalásoknak, amelyek közvetlenül avatkoznak be a napi politikába, de ez nem érinti az antiszemitizmus és a gyűlöletbeszéd kérdését, mert ebben az ügyben soha nem maradhatunk némák.

Vallási irányzati hovatartozás tekintetében dr. Grósz Andor nem tesz különbséget zsidó emberek között, számára ebben a tekintetben csak zsidó ember létezik. Ha nézeteltérések adódnak más zsidó szervezetekkel bizonyos kérdésekben, akkor ezeket közösen, kompromisszumra törekedve kell megoldani. A nézeteknek úgy kell egymáshoz közeledniük, hogy közben a Mazsihisz szuverenitása nem sérülhet.

Az új elnök hangsúlyozta: a neológia – mint a legnagyobb bázissal rendelkező zsidó egyház – a saját kárára más zsidó egyházak akaratának, törekvéseinek semmilyen formában nem rendelődhet alá.

Végül hozzátette: a fentiekben felvázoltak eléréséhez békére, nyugalomra, stabilitásra, közös akaratra, együttgondolkodásra, más vélemények tisztelőben tartására van szükség. Az összefogás az utolsó esély arra, hogy a neológia meg tudja őrizni az elmúlt 150 évben kivívott helyét a magyarországi zsidó életben, és ne vesszen kárba felmenőink munkája, áldozata.

A sameszverő bot története

Szigeten a zsidók a zsinagógájukat – rabbistul, tóraolvasóstul, előimádkozóstul, tanítóstul – ajlemnek nevezték. Az ajlem világot jelent. Hogy ki határozta meg az ajlemet? Mondhatnánk: a rabbi – de minden rabbi mellett ott van egy samesz. A rabbi mindent tud – állítja az ajlem. A samesz mindent jobban tud! Mindent lát és hall, mindenről megvan a külön véleménye, nem lehet meggyőzni, és csak neki lehet igaza... Ezzel kezdődnek a bajok... S ebből következik, hogy a jó samesz ritka... nem, mint a fehér holló... hanem mint fehér hollók között az Eszterházy-mintás... – már ha értik, mire gondolok.

Reb Simen Slajme Tábáknak, az alszegi zsinagóga rabbijának volt egy „csodasamesza”. Apjától „örökölte”, aki csak úgy jött Brébfalváról Szigetre, ha magával hozhatta sameszét, Majse Tschesznakot. Ez a drága lélek kitalálta a rabbi gondolatait; mielőtt megbízta volna valamivel, ő már rég teljesítette. Sohasem késett, ott volt, ahol szükség volt rá. Igazi kincs! Ophir aranybányája! Bölcs, mint Salamon király, látó, mint Bálám szamara, aki azt is látta, amit mások nem vettek észre. Nem fecsegett, nem dugta az orrát abba, ami nem tartozott rá.

Am úgy látszik, a Seregek Urának is szüksége volt egy ilyen sameszre, mert elszólította Majse Tschesznakot. Nagy sírás-rívással búcsúztak tőle. Tábák rabbi „megszaggatta ruháját, zsákba öltözött, és hamut szórt a fejére”, mint Eszter könyvében Mordecháj a nagy cöress idején. Harminc napig, a slosimig bezárkózott szobájába. Nem beszélt, nem tanított, csak az imákon jelent meg. Az ajlem persze nem hagyhatta, hogy a rabbinak baja legyen – mert a baj nem jár egyedül... Kimondták hát, hogy minél hamarabb új samesz kell! Nachum Feldman jött a javaslatlall:

– Itt van Joszi, Majse Tschesznak fia. Apja árnyékában cseperedett, látta, hogyan csinálja a dolgát. Még arcbán is kiköpött apja... legyen hát Joszi Tschesznak a samesz!

Csakhogy Nachum Feldman nem gondolt a mondásra, miszerint „nagy fa árnyékában a magonc csenevész marad”. Ahogy az ünnepnek végén elmondják az elválasztó áldást: „Áldott... aki elkülöníti a szentet a mindennapitól...”, úgy különbözött Joszi az apjától! Olyan volt, mint tükör a foncsorjában: ami apja „jobb oldala”, az nála balul ütött ki. Magasan hordta az orrát, nyégle volt és pökhendi. Lusta és ravasz, kiszámíthatatlan és engedetlen. Egyben viszont profi volt: ahogy mondani szokták, azt tanulja meg az ember legelőbb a szakmájában, hogyan kell kimagyarázni, ha elszúrt valamit. A közösség előtt – persze – Joszi „szent” volt. Nem úgy a rabbi! Joszinak semmire sem volt ideje. Halaszthatatlan más dolga akadt, ha megkérte valamire. Ha jobbra küldte, Joszi balra ment.

A rabbi épp azon gondolkodott, mit tehet sameszéval, amikor belépett gyerekkori barátja, Gelberman Fischl, a neves műbútorasztalos.

– Mi a baj? – kérdezte. – Olyan vagy, mint „kunyó a szőlőben, mint kaliba az uborkásban, mint ostromlott város”. (Jes. 1/8) Látom ám, hogy állnak a dolgok!

– Ne is mondd, barátom! – kezdte panaszát a rabbi. – Ahogy bölcs Salamon mondja: „...nincs tekintettel semmire, noha sokasítom az ajándékot.” (Péld. 6/35) Nincsen gondja semmivel, mint egy nyúl... fut a teendői elől. A peszáchi Haggadában benne van a „JáKNÖHÁZ”, jiddisül „Jagt den Has”: „Úzzétek a nyulat!” Restellem, de már az járt az eszemben, hogy veszek egy botot, és jól elverem, mert „az oktalanság hozzá van kötve szívéhez, a fenytés palcája talán eltávolítja tőle”. (Péld. 22/15) Tudod mit, Fischl? Faragj nekem egy jó sameszverő botot... kifizetem a munkádat... nem akarom ajándék botal fenytíteni, hogy „ne legyen rajtad csapás, midőn megszámlálják...” (II. M. 30/12.)

Másnap jött Gelberman Fischl, hozta a botot. A rabbi csak nézte, forgatta kezében... a bot mahagónifából faragott remekmű volt, csúcán vicsgörgő kutyafej!

– Mi az ára? – kérdezte.
– Száz pengő – válaszolta a mester.

A rabbi meghökkenett:

– Nem túlzás, barátom? Nemrég egy asztalért kértél háromszáz pengőt!

– Nézd, rebbe! Te mondtad: a samesz fut a dolga elől, mint a nyúl. Faragtam hát egy ijesztő kutyafejet a botra. Tedd csak az asztalodra, a samesz meglátja a kutyafejet, a „nyúl” tudni fogja, honnan fúj a szél. Botod a néma meggyőzés eszköze lesz.

Mit mondhatott erre a rabbi? Leszámolta a száz ezüstpengőt!

A rabbi az asztalán tartotta a botot. A samesz látta, de nem kérdezett semmit. Utóbb, amikor Gelberman Fischl felkereste a rabbit, az újabb száz koronát tett íróasztalára.

– Nézd, barátom! Legutóbb sokalltam a száz pengőt a munkáért! Rájöttem: a bot sokkal többet ér! Megtoldom az árát újabb száz pengővel. Mindent megér, hogy a botal olyan sameszt nyertem, amilyen az apja volt!

Gelberman Fischl elmosolyodott, és megölelte a rabbit... a kiszámolt száz koronát a „sameszverő csodabot” mellett hagyta a rabbi íróasztalán!

Szerdóczy J. Ervin főrabbi

Körzeti Kitekintő

Pécs

Ha kimondom ezt a nevet itt, Pécsen, hogy Stark, mindenki egy mosolygós, szemüveges, csokornyakkendő úriemberre gondol, akit pszichiáterként, filmesztétaként, egyetemei tanárként és körzeti emberként ismertünk, és a neve Stark András volt.

Stark András 1948. május 4-én született Pécsen, itt élt és dolgozott, egészen 2017. december 9-én bekövetkezett hirtelen haláláig. Idén lett volna 75 éves, ebből az alkalmából a Pécsi Zsidó Hitközség A Stark címmel emlékkötetet adott ki.

A bemutató a születésnapon volt a zsúfolásig megtelt díszteremben. A rendezvényt Schönberger András főrabbi nyitotta meg, majd Goldmann Tamás üdvözölte a megjelent barátokat, ismerősöket, érdeklődőket, és röviden elmesélte a könyv keletkezésének történetét az ötlettől a megvalósításig.

A köszöntők után a három szerkesztővel, dr. Árkovits Amaryllal, Goldmann Tamással és Schweitzer Gáborral Ágoston Zoltán, a mű olvasószervezője beszélgetett 75 percen. Stenczer Béla színművész felolvasta Stark András Persona fehér köpenyben című 1998-as írását, Rozs Tamás zeneművész pedig csellójátékával tette színesebbé az estét.

A szerkesztők elmondták, hogy a könyv első felében

olyan személyes, visszaemlékező történetek, gondolatok találhatók, amelyek papírra vetésére barátokat kértek fel, a második felében Stark András írásai olvashatók.

Stark András alelnökként nagyon sokat tett a pécsi hitközségért, hiányát máig érzi a közösség. Erdős Ferenc, a barát és pályatárs ezekkel a szavakkal jellemezte: „zsidóként volt igazi pécsi polgár, és pécsi polgárként volt igazi zsidó”.

Mitzki Erzsébet

Emlékloldal

T. Antall József
Miniszterelnök Úrnak
Budapest

Tisztelt Miniszterelnök Úr!

A magyarországi zsidóság a demokrácia és az állampolgári jogok biztosítása és védelme érdekében konkrét intézkedéseket vár el a Magyar Köztársaság valamennyi demokratikusan megválasztott szervétől, különösen a köztársaság kormányától mint a végrehajtó hatalom letéteményesétől.

1. Elvárjuk, hogy hozzanak törvényt a fasiszta és fasisztoid jellegű szervezetek alapításának és működésének betiltásáról, és az erről szóló törvényjavaslatot kivételes sürgősséggel terjesszék az Országgyűlés elé.

2. Elvárjuk, hogy több más európai országhoz hasonlóan önálló büncselekménnyé nyilvánítsák az 1940-es években elkövetett náci és nyilas népirtás tényének tagadását és lekicsinylését, az erről szóló törvényjavaslatot kivételes sürgősséggel terjesszék az Országgyűlés elé.

3. Elvárjuk, hogy önálló törvénnyel tiltsák be a fasiszta és fasisztoid jellegű jelképek és jelvények nyilvános bemutatását és használatát, az erről szóló törvényjavaslatot kivételes sürgősséggel terjesszék az Országgyűlés elé.

A jelenlegi javaslat elfogadása hosszabb időt vehet igénybe, míg egy önálló javaslat elfogadása gyorsan megtörténhet.

4. Elvárjuk, hogy a kormány tegyen meg mindent azért, hogy a magyarországi zsidó közösség háborítatlanul, senki által sem zaklatva éljen ebben az országban.

Budapest, 1992. november 9.

Tisztelettel:

Dr. Feldmájer Péter,
a Mazsihisz elnöke

Dr. Engländer Tibor,
a Magyarországi Cionista Szövetség elnöke

Korányi László,
a Mazsike elnökségi tagja

Brisz Feldmájeréknél

Családtagok és barátok töltötték meg Nagykőrösön a köztisztelőben álló Feldmájer család otthonát dr. Feldmájer Péter, a Mazsihisz elnöke és felesége újszülött fiúgyermekének Ábrahám szövetségébe történt felvétele alkalmából.

A mohél Herczog László volt, aki a család negyedik, mint fiú harmadik gyermekének a Dán nevet adta.

A kvater a család régi barátja, Beer Iván volt. A briszt követően Schweitzer József főrabbi megáldotta a gyermeket.

A Feldmájer nagymama dúsan díszített asztalai hívogatták a vendégeket. Jelenlétével megtisztelte a családot Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz és a BZSH ügyvezető igazgatója, Kéri Lajos, a BZSH elnöke, Dávid Krausz, Izrael állam nagykövete és Székely Gábor, Budapest főpolgármester-helyettese.

Elismerés

Megtisztelő elismerésben részesült a Rabbikar tehetséges, fiatal tagja: Frölich Róbert. Honvédelmi beosztásában végzett kiemelkedő munkája elismeréséül október 23-a, az 1956. évi forradalom és szabadságharc kezdetének, valamint a Magyar Köztársaság 1989. évi kikiáltásának napja alkalmából Raffay Ernő, a Honvédelmi Minisztérium politikai államtitkára dicséretben és jutalomban részesítette.

A szerkesztőség kollektívája és az Új Élet olvasótábora nevében is gratulálunk.

Friedmann Miklós

76 éves korában váratlanul elhunyt Friedmann Miklós. Évtizedeken át főkéntként működött, előbb a Hunyadi téri, majd a Páva utcai zsinagógában. Az utóbbi tíz esztendőben a Páva utcai körzet elnökeként tevékenykedett, ahol közmegebecsülésnek örvendett, csakúgy, mint a Budapesti Zsidó Hitközség elöljáróinak testületében.

*

A végső tiszteletadáson Landeszman György vezető főrabbi mondott búcsúbeszédet, a kántori teendőket Kálmán Tamás főkantor látta el.

Meglepődve olvastam az Új Életben a kritikai megjegyzést, amennyiben nem tartottuk fontosnak meghívni a lap képviselőjét az évnyitónkra. Az igazsághoz tartozik, hogy iskolánk hagyományai szerint az évzárók a nyilvánosak és az ünnepélyesek, az évnyitók tárgyszerűek, és arra nem hívunk vendégeket. Az igaz, hogy több tájékoztatást kellene adnunk iskolánk életéről. Amint láthatták, az iskolák közül csak az Anna Frank Gimnázium vett részt fegyelmezetten és teljes létszámban a temetői megemlékezésen. Létszámunk az utóbbi két évben duplájára növekedett. Diákjaink nagy számban folytatják tanulmányukat a Rabbiképző Pedagógiumában.

Dr. Berend Ivánné igazgató

ÚJ ÉLET

György Endre, Jak Sándor és Viktor Baló írásait
Léoni Javác érdekes részleteit a Nászok perrel

XXV. ÉVFOLYAM I. SZÁM
1973. június 1.

A MAGYAR ISZRAELITÁK LAPJA

HAVILK SZÁM 1973
3 FORTINT

Popper Péter: Határok

Egy rég olvasott elbeszélés emléke: A szorongó kisgyerek, aki nem bírja elviselni üvöltöző, egymást gyalázó, verekedő szüleit, elcseni papája távcsövét, és ha kitor a téboly, a megfordított messzelátón át nézi őket. És akkor annyira távol vannak és olyan picikék, hogy már nem félelmetesek, és megkönnyebbül a szíve.

Valahogy így lát az ember, ha külföldről figyel hazafelé. Látja például a fajmentővé inkarnálódott Falstaffot, aki ma a tragikus hős szerepét próbálgatja a politikai színpadon. Nem sok sikerrel, mert sem a tragédiához nélkülözhetetlen erkölcsi nagysága nem éri el a testméretéhez illő arányokat; és nem akar jelentkezni az a bizonyos végzet sem, aminek csapásai alatt elhullhatna végre. Csakhogy a messzeség távcsövén át a tragikus póz csakhamar tragikomikussá, sőt groteszkké zsugorodik. És néhány országhatáron túlról már nemigen érthető, hogy egy nemzet sajtóját miért az foglalkoztatja hónapokon keresztül, hogy e komédiás kiknek adna szívesen lélegzetvételi jogot Magyarországon és kiknek nem.

Beszélgetünk egy igazán rokonszenves politikus-emberrel. Azt mondja, hogy Magyarhonban nincs jelentős antiszemitizmus. Csodálkozva ránézek, mire megmagyarázza:

– Hány zsidót bántalmaztak, hányat öltek meg az elmúlt néhány évben? Na ugye, egyet sem!

Hoppá! Megint csak a határokról van szó, csak most már nem földrajzi értelemben. Ki hol húzza meg a határt? Ha az antiszemitizmus ott kezdődik, amikor már néhány zsidó fejét lapáttal szétverték – akkor igaz van!

A képernyőn is „átjött” az államfő lélegzetelállító némasága az ország

háza előtt. Vajon történt-e rendőri beavatkozásért kiáltó rendzavarás? Attól függ, hogy hol húzza meg a demokratikus tolerancia határát a belügyminiszteri gumi-morál?

Nagy hévvel magyarázzák: „miért nem mozgósítottak a demokráciáért aggódók is? Miért nem bömbölték túl, miért nem űzték el az árpád-sávókat? Mert a tisztas és kulturált emberi magatartás határai miatt ez a megoldás nemigen jöhet szóba.

Egyszer elküldtek hozzám egy bántában megnémult tizenhét éves kamaszfiút. Nagy nehezen elmesélte, hogy a moziból kijövet szerelmével a villamosra vártak. Odajött három, fémdíszekkel kivert, fekete bőrhúhás kopasz, és beléjük kötöttek. Neki felpöckölték az orrát, a lábára tapostak nehéz bakancsukkal, a lányt sértegették, fogdosták. Ő dermedt meglepetésében mozdulni sem tudott. Végül rálegyintettek: „ez hülye” – és otthagyták. A kislány nagy-szerűen viselkedett, sokszor elmondta neki, hogy ez volt a legokosabb, amit tehetett, hiszen csak arra vártak, hogy moccanjon, félholtra verték volna. S ő hiába tudta, hogy nem így akart viselkedni, hanem megtörtént vele ez a lelki blokk, mégis belebújt egy depresszív hangulatba, hogy gyávának mutatkozott. És hozzátette.

– Tetszik tudni, az volt a legrosszabb, hogy többen is álltak a megállóban, de senki nem segített, csak néztek. Én most értettem meg, hogy mi az a fasizmus...

Hogyan segítsek felépíteni romba dőlt önértetét?

– Játsszunk képzeletben. Mondjuk, van egy pisztolyod. Agyonlövöd őket?

Kis csend után.

– Nem hiszem, Péter bácsi. Én nem tudok egy lépésről belelőni egy emberbe.

– És ha van egy jó rugós késed? Megforgatod a hasukban?

Kicsit elmosolyodott, és megrázta a fejét.

– Ugyanezért nem...

– És ha te vagy az ökölvívó-világbajnok? Leccapod mind a hármat?

Ezen már hosszabban gondolkodott. Végül azt mondta:

– Tetszik tudni, most azt láttam magam előtt, hogy akit leütök, az hanyatt esik és szétöri a koponyáját a járda éles szegélyében.

– Drága barátom, akkor rajtad nem lehet segíteni, még ha állig felfegyverezlek is. De elárulok egy titkot. Ez a rendes ember sorsa a világon. Mindig hátrányban van a gengszterrel szemben, aki gátlástalanul csal, rabol, öl. S még történelmi méretekben is. Milyen nehezen szánták rá magukat az európai demokráciák, hogy nekimenjenek a harmadik birodalomnak. Hány millió ember életébe került, hogy még mindig tárgyaltak, még mindig hittek egy újabb szerződésben...

S mindez természetesen a történelmi hagyomány, a kultúra függvénye. Az izraeli egyetemen, ahol most tanítok, kérdezték a hallgatók a magyarországi zsidók helyzete felől. Meséltem nekik a Váci utcai csuklyás tüntetésről.

– Hányan voltak?

– Úgy hallottam, kétszázán-kétszázötvenen.

– És hány zsidó él Budapesten?

– Úgy hatvan-nyolcvanezer – becsültem óvatosan. Vállalt vontak.

– Hát akkor miért nem csapták agyon őket? – És másról kezdtek beszélgetni.

Alighanem a zsidó diaszpóra, minden üldözött kisebbség, s talán a hitelenségéért küzdő új magyar demokrácia legfontosabb kérdése hangzott el ezen a napsugaras őszi délelőttön.

K. P.

Akikért a harang szól

Érettünk szól a harang a Dohány utcai templomban? Többen fordultak szerkesztőségünkhöz, észrevételezve az eleinte hihetetlennek tűnő tény: a Dohány utcai zsinagóga tornyából harangszó hallatszik. Dus hab'ins gefält (ez hiányzott még nekünk). Nem elég, hogy ortodox hitestvéreink évtizedek óta szemrehányásokkal illetnek az orgona miatt, most még harang is... Felvilágosításért az illetékesekhez fordultunk, miután saját fülünkkel is meg-

győződünk róla: a toronyból minden órában szabályos harangszó hallatszik. A templomfelújítás vezetője, Kálmán Kálmán: tekintettel az épület műemlék voltára, azt kötelesek vagyunk eredeti állapotának megfelelően helyreállítani. Márpedig annak idején ugyanígy jelezte az óra az időt. August Sándor (Wesselényi utca 2.): 1943 óta lakom ebben a házban, de most hallok először harangszót zsidó templomból...

Véleményünk: a harangszónál azért lett volna néhány „zsidósabb” ötletünk is.

Giling-galang, szól a harang

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Olaszország

Gennaro Sanguiliano kulturális miniszter bejelentette, hogy a kormány tízmillió eurót irányzott elő a Soá Múzeum építésének megkezdésére. A hivatalos közlemény szerint az új intézmény segíteni fogja a holokauszt megismertetését és emlékének megőrzését.

1943. október 16-án az SS a fasiszta milícia támogatásával 1016 római zsidót gyűjtött össze, akiket később Auschwitzba deportáltak. A végső megoldást 16 személy élte túl.

Ruth Dureghello, a római hitközség elnöke üdvözölte a kormányzati döntést, de sürgette a létesítmény mielőbbi felállítását. Megjegyezte, hogy hasonló múzeumok az európai országok fővárosainak többségében már léteznek. Szimbolikus jelentőségű, hogy a római a Villa Torlonia parkjában fog épülni, ahol egykor a fasiszta diktátor, Benito Mussolini rezidenciája volt. Luca Zevi, a projektet irányító építész szerint „a múzeum a demokráciára és a pluralizmusra nevelésnek lesz az egyik eszköze”. Újságírói kérdésre az építész közölte, hogy várhatóan három év múlva fog elkészülni.

Hollandia

Jan Zwartendijk (1896–1976) üzletembert és diplomatát sokan a holland Schindlernek is nevezik. Litvániai konzulként a második világháború idején több mint 2300 üldözöttnak adott holland vízumot, ami lehetővé tette távozásukat a Holland Antillákra. 1964-ben Joseph Luns külügyminisztertől megrovást kapott, mert szabálytalanul állította ki a dokumentumokat.

A holland zsidó szervezetek levélben kérték Vilmos Sándor uralkodót és Mark Rutte kormányfőt, hogy a volt diplomata posztumusz megkapassa az Oroszlán Rend nagykeresztjét, ami az ország legmagasabb kiüntetés. Roy Jakobs, a Philips Művek vezérigazgatója szerint „Zwartendijk az ellenállás legnagyobb hősei közé tartozik, de nevét kevesen ismerik”.

A Jad Vasem Jan Zwartendijket 1997-ben a Világ Igazai közé sorolta. Kaunas litván városban és Eindhovenben, a Philips székhelyén emlékművet emeltek a holland Schindler tiszteletére, aki eredetileg a vállalat litvániai képviselője volt. Embermentő tevékenységét a hágai kormány egyelőre nem hajlandó elismerni.

Koszovó

A kétmillió balkáni ország lakosságának 93 százaléka szunnita muszlim hívő. A fővárosban, Pristinában és Prizrenben mintegy ötven zsidó él. Dr. Hysen Hyseni orvos, a közösség vezetője a JTA hírügynökségnek adott nyilatkozatában kijelentette, hogy „a zsidók helyzete egyre javul. Hagyományosan jó kapcsolatban vannak a muzulmán közösséggel, melynek tagjai a nehéz időkben toleránsak és befogadóak voltak.”

Hittestvéreink hosszú ideig a ladino nyelvet használták, de fokozatosan áttértek az albánra. Az első zsidók a Spanyolországból kiutasított szefárdok voltak, akik a 15–16. században érkeztek a régióba. Koszovó az úgynevezett Nagy-Albánia részeként 1939–1943 között olasz fennhatóság alá került, majd a németek szállták meg az országot. A holokausztnak több száz áldozata voltak, akiket a náci koncentrációs táborba hurcoltak. Mindössze hat személy élte túl a végső megoldást.

Pristina mellett van egy kétszáz éves temető, ami jelzi a zsidók tartós jelenlétét. A sírkertet 2011-ben a helyi diákok rendbe tették, és a ladino

Olaszország. A Villa Torlonia madártávlatból

Koszovó. Dr. Hysen Hyseni vezeti a helyi közösséget

Hollandia. Jan Zwartendijk, a holland Schindler

Marokkó. A Zsidó Kultúra Múzeuma Fezben

feliratokat is megújították. Flori Zevi, a közösség egyik tagja szerint a zsidók többsége vegyes házasságban él. A jugoszláv időkben nem volt lehetőség a vallás gyakorlására, de gyökereiket nem felejtették el. Az utolsó zsinagóga 1963-ban szűnt meg, és a helyén jelenleg egy holokauszt-emlékmű található.

Az 1998–1999-ben zajlott koszovói harcok idején számos hittestvérünk elhagyta az országot. A vallási életet Joel Kaplan chábád rabbi irányítja, akinek a tevékenysége Albániára és Görögországra is kiterjed. A rabbi reméli, hogy rövidesen sikerül egy zsinagógát létesíteni, ahol a vallási élet gyakorlása és a fiatalok héber oktatása is megoldódna.

Marokkó

Fez al-Mellah negyedében elkészült a Zsidó Kultúra Múzeuma, ami része az óváros felújítási projektjének. A 13 ezer négyzetméter területű, 835 ezer dollár költséggel épült intézmény rövidesen megnyitja kapuit a nagyközönség előtt. Megőrizve a marakkói zsidó hagyományokat, az épület jól illeszkedik a városrész sajátos stílusához. Henry Cohen, a zsidó örökség szakértője szerint a múzeum mesterműnek tekinthető Afrikában és az arab világban. A látogatók régiségeket, különböző dokumentumokat, valamint vallási és személyes tárgyakat tekinthetnek meg. Serge Berdugo, a Marokkói Zsidó Tanács főtitkára kijelentette, hogy a múzeum jelképe a zsidó közösség fontos szerepének és

megtetésíti VI. Mohammed uralkodónak az ország kulturális sokszínűségének megőrzéséről elhangzott szavait.

Kovács

Emlékmű a harctéren elesett zsidóknak

A zsinagóga udvarában Milan Duric polgármester, Jelena Marinkovic-Radimirovic, a városi képviselő-testület elnöke és Mirko Stark, az Újvidéki Zsidó Hitközség elnöke jelenlétében leleplezték a második világháború során elesett újvidéki zsidó harcosok emlékművét.

Az ünnepélyes eseményen jelen volt továbbá a tartományi kormány, Izrael belgrádi nagykövetsége és a SUBNOR küldöttsége, valamint Milan Novakovic, a Dél-bácskai Körzet vezetője és Branka Jankovic, az egyenjóság védelméért felelős jogbiztos. Az újvidéki elesett zsidó harcosok előtt tisztelgő emlékmű felállítását a hitközség kezdeményezte, és a zsinagóga udvarában, a pázsiton kapott helyet. A polgármester elmondta, hogy a zsidó közösség tagjai a néppel együtt a fasizmus elválaszthatatlan áldozatai.

– Az emlékmű felállítása méltóságteljes tiszteletnyilvánítást jelent az elesett harcosok emléke előtt, akiknek nevei így örök időkre fennmaradnak.

Ótos András felvétele

Emlékezzünk bennünket a kötelességünkre, hogy ápoljuk azokat az eszméket, amelyekért életüket áldozták, és arra is, hogy mekkora kincs szabadnak lenni. Az emlékműnek nem szabad csupán a gyász helyévé válnia, hanem emlékeztetnie kell a háború szörnyűségeire, és intő jelként kell szolgálnia mind számunkra, mind a jövő generáció számára is: Nem engedjük meg az ehhez hasonló szörnyűségek megismétlődését! A más nemzetek és vallási felekezetek tagjaival békében, egyetértésben és barátságban való együttélés városunk fő értéke. Az emlékmű fontos üzenetet is hordoz magában: közösen kell küzdenünk az erőszak minden formája ellen – fogalmazott Duric.

Mirko Stark hangsúlyozta: 78 évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy kőbe vésessük azoknak a zsidóknak a neveit, akik életüket áldozták a fasizmus elleni küzdelemben.

– Pavle Katic talán a legidősebb tagunk, éveken át harcolt ezért az emlékműért. Törekvéseinek köszönhetően most részesei lehetünk ennek az ünnepélyes pillanatnak. Nagyon fontos megjegyezni, hogy a nemzedékek tagjai az utolsók, akik közvetlenül is emlékeznek a második világháborúra. Mindazt, amit mi nem teszünk meg, a jövő generációi sem fogják megtenni, emlékeztünk feledésbe fog merülni. Ez az emlékmű és az általunk hátrahagyott könyvek rendkívül fontosak, ugyanis megóvják a történelem darabkáját a feledéstől – mondta Stark.

A gránittömbből kifaragott emlékműre egy Dávid-csillagot véstek, alatta szerb, angol és héber nyelven a következő felirat olvasható: Újvidéki zsidók, akik életüket vesztették a fasizmus elleni küzdelemben 1941 és 1945 között. Emellett 92 zsidó nevé is belevésték az emlékműbe, azokat, akik Újvidéken vesztették életüket. Az alkotást a pirosi Petrovic kőfaragó vállalkozás adományozta.

F. D. / Magyar Szó Online

Régi rituális fürdőre bukkantak Oswiecimben

Építési munkák során egy feltehetőleg 17. századi zsidó rituális fürdőt találtak a dél-lengyelországi Oswiecimben – közölte a helyi zsidótörténelmi múzeum igazgatója.

A 19. század második felében épített, de a második világháború idején a németek által lerombolt oswiecimmi Nagy Zsinagóga szomszédságában januárban már megtalálták egy második világháború előtti időszakból származó mikve maradványait

– mondta el a PAP hírügynökségnek Tomasz Kunczewicz múzeumigazgató.

Minden arra utal, hogy a 20. század eleji mikve szomszédságában most egy sokkal régebbi fürdőt is találtak, amely Kunczewicz megítélése szerint a zsidók oswiecimmi letelepedése elején, a 17. században jöhetett létre.

Az igazgató példa nélkülinek nevezte, hogy a fapadokkal és falpincével ellátott, pincére emlékeztető

helyiség jó állapotban maradt fenn. A leletet jelenleg műemlékvédők vizsgálják.

A középkorban alapított Oswiecim városában a 16. század közepén telepedtek le első zsidó lakosok, akik az 1920-as években a helyi lakosság már több mint 40 százalékát alkották. A második világháború idején többségüket a németek meggyilkolták.

A harmadik birodalomhoz csatolt városban a náci németek hozták létre a hírhedt auschwitzi haláltábor, ez lett az európai zsidók megsemmisítésének fő színhelye.

A holokauszt áldozatainak emlékét őrző auschwitzi múzeumon kívül Oswiecimben 2000-től zsidótörténelmi múzeum is működik, a város központjában található intézmény a helyi zsidóság négyszáz éves történetét mutatja be.

Lengyelországban a világ legnagyobb diaszpórája élt évszázadokon át: a második világháború előtt a 3,3 millió zsidó a lakosság egytizedét adta. Az egész közösség több mint ezeréves útját a Lengyel Zsidók Történelmi Múzeuma (POLIN) mutatja be, amely 2014-ben nyílt meg Varşóban. (Lucie Szymanowska / MTI)

IZRAELI SZÍNES

117.000 izraeli számára a peszách sosem ér véget

Ugyanis ennyi embert neveztek el az ünnephez kapcsolódóan. A magas szám jól mutatja, hogy jom kippur után ez a zsidó naptár második legfontosabb ünnepe.

A legtöbb izraeli számára a peszách ahogy jön, úgy múlik is el. Kivéve annak a 117.000 különleges izraelinek, akinek utóneve a zsidó ünnepre vagy a mögötte álló bibliai történet szereplőire utal.

A Központi Statisztikai Hivatal a közelmúltban közölt adatokat a peszáchhoz kapcsolódó nevekről, s ebből az derül ki, hogy 112.205 embert hívnak

Mosénak, vagyis az egyiptomi történet főszereplőjének, Mózesnek, írja a *Kibic*.

Kevesbé ismert és jóval a Mózes mögött lemaradva áll a második helyen a Niszán, vagyis az a zsidó naptári hónap, amikor peszáchot ünnepelek. 3.680 férfi és 115 nő viseli ezt a nevet.

Peszách nemcsak az ünnep neve, hanem tulajdonnév is. Ez a harmadik helyen végzett, 1419 férfi viseli. Érdekes, hogy ez ugyan férfinév, ennek ellenére egy nő is megkapta ezt az utónevet – áll a jelentésben.

A listán nem kevesebb mint 90 olyan nő szerepel, akiknek az utónevét Mosénak írják, de Másának ejtik – ez egy gyakori név több szláv nyelvben. Hasonlóképpen, a női nevek listáján olyanok is szerepelnek, amelyek héber nyelvű írásmódja megegyezik a fáraóéval, de előfordulhat, hogy Farrahnak ejtik.

Vannak itt még olyan nevek is, amelyek lazábban kapcsolódnak az ünnephez, mint például az Omer, a peszách második napjától sávuotig tartó héthetes időszak neve, valamint a gabona ősi mértéke (39.149 férfi és 5.919 nő). A Heirut, ami szabadságot jelent, 284 nő és hat férfi utóneve. A listán szerepel még az Aviv, ami héberül tavaszt jelent (13.510 és 5.237), valamint az Aviva (8.956 nő). Négy nő pedig a Maca nevet kapta.

A peszáchról elnevezett emberek magas száma tükrözheti az ünnep fontosságát, amely a judaizmus három zarándokünnepének egyike, és néha a zsidó naptár második legjelentősebb dátumaként is emlegetik jom kippur után.

A statisztikai hivatal jelentése szerint csak körülbelül 50.000 izraelinek van olyan utóneve, amely a judaizmus fő téli ünnepére, chanukkára utal, írja a Times of Israel.

Elesett katonák temetésének problémái

Az izraeli hadsereg első főrabbi-jának olyan kérdéseket kellett megoldania, mint a koporsóban való temetkezés vagy a nem zsidó katonák örök nyugalomra helyezése.

Jom házikáron alkalmából a katonai temetőben Izrael-szerte az elesett hősökre emlékeznek, akik temetése ma már egy megszokott ceremónia szerint zajlik. Katonák a vállukon viszik elesett társuk izraeli zászlóval letakart koporsóját, egy katonai kántor a megfelelő liturgiát énekli, végül díszlovások kíséretében

helyezik a koporsót a sírba, írja a *Kibic* a Ynet nyomán.

A harcokban elesett katonák örök nyugalomra helyezése az állam 75 évvel ezelőtti létrejöttének idején még nem volt annyira egyértelmű. Össze kellett egyeztetni ugyanis valahogy a modern hadseregnél bevett katonai tiszteletadási szokásokat a zsidó vallás közel 2000 évvel ezelőtti megszületett temetkezési hagyományával.

A feladat a hadsereg első főrabbi-jára, Slomó Gorenre hárult, aki nem volt könnyű helyzetben, amikor

1948-ban ígent mondott David Ben Gurion miniszterelnök felkérésére. Az akkor még Goronczi néven ismert rabbinak nem az okozott nehézséget, hogy Ben Gurion megkövetelte tőle vezetőknévének héberesítését a tisztség betöltéséhez, inkább az, hogy nem álltak a rendelkezésére olyan korábbi halachikus megoldások a temetések terén, amikre támaszkodhatott volna. Zsidó hadsereg utoljára a bibliai időkben volt, az Izrael kikiáltása előtt működő zsidó fegyveres szervezetek tagjai pedig zömében nem voltak vallásosak.

Az egyik nagy dilemma az volt, hogy a zsidó vallási hagyomány szerint a halottakat nem koporsóban, hanem a tachrichim elnevezésű halotti öltözetben helyezik a sírba. Mivel azonban a harcokban elesett katonák holtteste nem mindig marad meg egészben, így Goren rabbi azon okból, hogy ne ártsa a nemzeti morálnak, úgy határozott, a katonákat olyan koporsóban kell eltemetni, amelyek aljára lyukakat fúrnak, hogy az elhunyt közvetlenül érintkezhesse a földdel. A katona családtagjainak így módon nem kell szembesülniük azzal, mi maradt meg szeretteikből, és a „Bizony por vagy, és vissza fogsz térni a porba!” kitél is teljesül.

A másik nehézséget az jelentette, hogy a zsidókat a nem zsidóktól elválasztva kellene elhantolni, márpedig katonák esetében nem igazán nézne ki jól, ha együtt halogó bajtársakat elkülönítve temetnének el. Aki járt már világháborús amerikai vagy brit katonai temetőben, az láthatta, hogy a zsidó katonákat keresztény társaik mellé helyezték el. Nincs semmilyen elválasztás a sírok között. Izrael megalakulásának idején még csak kevés nem zsidó katona – általában brit önkéntes – harcolt a fiatal állam hadseregében. Amennyiben elesetek, Goren megoldása szerint ugyanabba a parcellába temették el őket, ahová zsidó társaikat, de a sírjuk egy másik sorba került.

Ez utóbbi probléma Goren rabbi visszavonulása után is többször okozott gondot, felháborodást keltve az izraeli közéletben. Egy magas rangú beduin katona 1991-es búcsúztatásán került a nemzeti diskurzus középpontjába az a tény, miszerint a katonai rabbinátus nem engedélyezi, hogy a muszlim vallású katonákat zsidó társaik mellé temessék el. Évekkel később hasonlóan nagy hullámokat vert, amikor fény derült arra, hogy azok a volt szovjet államokból érkező új olék (bevándorlók), akiknek zsidóságvál kapcsolatban kételyek merültek fel, a katonai temetők egy elválasztott részére kerülnek, amennyiben életüket vesztik Izrael védelmében tett erőfeszítéseik során.

Udi Lebel, a Bar Ilan Egyetem gyászoló kutató professzora úgy véli, a fenti esetekben jogosak voltak a felháborodások, mivel a katonai temető lényege az, hogy az ott nyugvók a „katonai valláshoz” tartoznak, és legfeljebb a család kérésére kerülhetnek elkülönített parcellákba. Lebel szerint ebben az esetben ez bizonyára nem a „kételyek merültek fel zsidóságról” nevet viselné.

A megoldást végül 2020-ban sikerült megtalálni. Ekkor az izraeli védelmi minisztérium a katonai rabbinátussal egyeztetve új temetkezési eljárást dolgozott ki a nem zsidó katonák részére. Eszerint a nem zsidó elesettek közvetlenül a zsidó katonák mellé kerülhetnek, és nem lesz szemmel látható elválasztás a sírok között. A nem zsidó katonákat azonban 20 centivel mélyebbre temetik majd, és a koporsót fémből vagy kőblokkokból készült elválasztóval fogják körülvenni.

147.199 túlélő él Izraelben

Harmaduknak gondot okoz a megélhetés

Miközben Izrael a soá emléknapiát ünnepli, az országban a holokauszt és a második világháborús üldözöttek 147.199 túlélőjét tartják nyilván, akiknek körülbelül egyharmada jövedelempótlékot kap a kormánytól a minimális életszínvonal fenntartása érdekében. Az izraeli számvevőszék becslései szerint a túlélők mintegy negyede a szegénységi küszöb alatt él.

Az Izraeli Nemzeti Biztosító Intézet adatai szerint Izrael holokauszt-túlélői közül több mint 1000-en 100 év felettiek, átlagéletkoruk pedig 85,5 év. A legfiatalabbak közülük 76 évesek, vagyis 1946-ban születtek – ők a háború végén már magzatok voltak az anyaméhben, és így az izraeli törvények értelmében túlélőnek számítanak.

2022-ben 521 bevándorlót ismertek el holokauszt-túlélőként, akik az ukrajnai harcok elől menekültek el. Izrael túlélőinek mintegy 44 százaléka az egykori Szovjetunióból 1989-ben indult bevándorlási hullám során érkezett az országba.

Az Izraelben élő túlélők 37 százaléka Ázsiában vagy Észak-Afrikában született. Közülük 27.765-en, akik Marokkóból és Algériából érkeztek, a Vichy-kormány antiszemita intézkedéseit szenvedték el. További 16.137-en iraki zsidók, akik átéltek a farhudot, a náci jellegű pogromot Bagdadban, 1941-ben. Körülbelül ezer túlélő érkezett Tunéziából és Líbiából, ahol a faji törvények értelmében koncentrációs táborokba zárták őket.

A túlélők 65 százaléka kap valamilyen anyagi támogatást. 2022-ben a Holokauszt-túlélők Jogainak Hatósága körülbelül 4,2 milliárd sékelt (nagyjából 1,1 milliárd dollárt) fordított a túlélők kárpótlására és segélyezésére. A hatóság 47.100 túlélőnek 2617 sékeltől 6569 sékelig (712-től 1789 dollárig) terjedő havi nyugdíjat ad. Körülbelül 100.000-en kapnak évente 6987 sékelt (1902 dollár) juttatást.

Németország a német kormány szövetségi jóvátételi törvényének értelmében 2800 túlélőnek ad illetményt Izraelben – negyedévente 2719 sékelt (740 dollár) összegben.

(Bár Peleg cikke, *Háarec*, 2023. április 16. Megjelent a *Múlt és Jövő* online mellékletében 2023. 04. 17-én.)

Heller Ágnes a Cion hegyi holokauszt-émlékműnél

Kőbányai János fotója, 2016

Több ember él a földön, mint vadállat

Egy izraeli kutatócsoport becslései szerint bolygónk vadon élő emlősökének összömege mintegy 22 millió tonna. Ezzel szemben az emberi népesség összömege bőven százmilliós nagyságrendet képvisel, akárcsak a haszonállatoké – írja a *hazipatika.com*.

A rehovoti Weizmann Tudományos Intézet szakemberei olyan mérőszámot kerestek, amellyel megfelelően ki lehet fejezni globális léptékben is a vadvilág sokszínűségének megőrzése érdekében tett erőfeszítések hatékonyságát. Mint azt az IFLScience írja a Proceedings of the National Academy of Sciences folyóiratban megjelent tanulmány szerzőit idézve, „az emlősök összömegeinek meghatározása lehetővé teszi a különböző testméretű fajok összehasonlítását”. Így tehát a kutatók kísérletet tettek rá, hogy meghatározzák a Földön élő összes emlős vadállat összes egyedeinek együttes tömegét.

Első lépésként összegyűjtötték a különböző emlősfajok populációira vonatkozó tudományos becsléseket. Összesen 392 szárazföldi faj esetében találtak így elérhető adatokat, ami azonban csupán az összes vadon élő emlősfaj mintegy 6 százalékát teszi ki. A nagymértékű hiány pótlása érdekében a kutatók a gépi tanulás módszerét vették elő. Minden fajra vonatkozóan meghatározták az egyedszámot alapjaiban befolyásoló sajátosságokat, amelyek segítségével aztán – összehasonlítva az ismert becslésekkel is – az algoritmus lemodellezte a fennmaradó fajok valószínűsíthető egyedszámát.

Végeredményben a mintegy 6400 szárazföldi emlősből így 4805-re vonatkozóan tudtak populációs adatokat meghatározni. Bár az eltérés még így is jelentős, de tekintve, hogy az adathiány elsősorban a ritka fajokra korlátozódott, a kutatócsapat szerint nem is valószínű, hogy számottevő befolyása lett volna a globális összképre. Egy szó, mint száz, az elemzés következtetése, hogy a vadon élő emlősök összömege 22 millió tonna a bolygón. Egyenlő eloszlásról ugyanakkor szó sincs, hiszen az összömegek körülbelül 40 százalékán alig 10 faj osztozik. A fehér farkú szarvasok 45 millió egyede például 2,7 millió tonnát nyom együttesen. A vaddisznók 1,9 millió, az afrikai elefántok 1,3 millió tonnával következnek a dobogón.

Hogy mit is jelent pontosan ez a 22 millió tonna, azt érdekes megvilágításba helyezi, ha hozzávesszük, hogy az emberi népesség együttes tömege 390 millió tonna. A haszonállatként tartott szarvasmarhák pedig még többet, 420 millió tonnát tesznek ki. „Az emlősök biomasszájának globális összetétele jól tükrözi, mekkora terhet ró az ember a vadon élő emlőspopulációkra. A növekvő emberi népesség, az állati eredetű élelmiszerek iránti növekvő igény, valamint ehhez kapcsolódóan az ipari léptékű állattenyésztő létesítmények terjedése oda vezetett, hogy a háziasított emlősök ma mintegy harmadszorosan felülmúlják a vadon élő szárazföldi emlősöket” – mutatnak rá a tanulmány szerzői.

A 2014-es Erős szikla hadművelet során elesett izraeli katona temetése

Egy pécsi rabbi beiktatásának századik évfordulója

Száz évvel ezelőtt Pécsen az egész Dunántúl ünnepe volt dr. Wallenstein Zoltán (1898–1944) addig komáromi rabbi beiktatása, aki egészen új kontextusba helyezte a „Nem, nem, soha!” rigmüst.

1923. március 11-én vasárnap reggel Wallenstein rabbi családjával, a komáromi hitközség tisztagú küldöttségével, dr. Fischer Gyula rabbiával és dr. Mezey Ferencel, a Rabbi-szeminárium vezérő bizottságának elnökével vonattal indult Pécsre, írja a *zsido.com*.

A pesti vonat délre érkezett Dombovárra, ahol már a pécsi hitközség nevében dr. Karczag Jenő, Lengyel Béla, Fuchs Sándor és Lenkei Lajos előjárásági tagok üdvözölték új rabbijukat mint „a szabadság, egyenlőség és testvériség” hirdetőjét. Szintén itt csatlakozott az utazókhoz dr. Herzog Manó kaposvári rabbi.

Időközben a pécsi állomásra özönlöttek a környékbeli hitközségek képviselői Mohácsról, Pécsvárdáról, Sellyéről, Siklósról, Szekszárdról, Szentlőrincről, Szigetvárról, Vajszlóról és Villányból.

A pécsi nagyzsinagógába is elkezdtek érkezni a hívek és a város összes hatóságának képviselői, így Nendtwich Andor polgármester vezetésével a városi tanács, Stenge Ferenc alispánnal az élén Baranya vármegye képviselői, a református hitközség részéről Nyáry Pál lelkész és dr. Kenessy Aladár főgondnok, az evangélikus hitközség részéről Baldauf Gusztáv lelkész és Paizs József felügyelő, Neusiedler Károly táblai tanácselnök, a királyi főügyész, Visy László nyugalmazott főispán a Nemzeti Kaszinó küldöttségének élén stb.

Fél négykor felhangzott az orgonaszó, és a zsinagóga előcsarnokában Justus Miksa olajgyá-

Wallenstein Zoltán rabbi

Fotó: MILEV gyűjteménye

ros, hitközségi elnök az alábbiakkal köszöntötte új főrabbijukat:

„Ez a templom, mely mindig a zsidóságnak, a hazafiságnak volt otthona, bízva bízik abban is, hogy az új főrabbi ezt a szellemet erősíteni és megtartani fogja.” Ezután átadta Wallenstein rabbinak a zsinagóga kulcsát, és beszélt a zsúfolásig megtelt imatérbe, ahol a Hiszekegy kezdetű hitvallás elmondása után Ernster Géza főkántor vezetésével délutáni imát tartottak.

A beiktató beszédet dr. Fischer Gyula pesti rabbi mondta:

„Dédatyádnak, a Rabbi Meirnek szelleme járjon előttem. Meir annyit jelent, mint világosságot terjesztő. Terjesszél te is világosságot lelkedben, világosságot szívemben. Legyünk jó zsidók, úgy leszünk jó magyarok. Mert hiába akarják tőlünk a mi magyarságunkat elvenni, aki azt akarja tőlünk elrabolni, előbb szakít-

sa ki a szívünket. És járjon veled jezsásálemi papokonod, Mózes Nachum szelleme, hogy amint Mózes hirdette Izrael igazságát és volt az egész emberiség törvénytáncítója, aképp légy Te is híveidnek tanítója, és mint Nachum hirdette az embertestvériség prófétai gondolatát, úgy Te is tanítsd meg az embereket arra, hogy szeressék egymást, mint testvér a testvért.”

Majd következett Wallenstein rabbi tüzes „székfoglalója”, mely hatalmas ovációt váltott ki az egész hallgatóságból – felekezetre való tekintet nélkül:

„Testvéreim! Még sűrű sötétség borítja a földet, felhő a népeket, az embertestvériség mécsese csak gyengén pislákol, a lélekkapuk sincsenek kinyitva, a káros fűriák sem pihentek el. De azért már pitymallik, virrad. Közeleg a világosság. A pécsi zsidóság őrhelyén megkezdődik a virrasztás, kigyúl az égi láng. S íme, a nagy sötétség idején feltárnak szentélyünk kapui, s az őrszem a felszított lángot négy helyre röpíti: a családi házakba, az iskolákba, a valláskulturális és közhasznú intézmények oltáira és a vallástársadalmi élet fórumaira.

Csak hogy e négy irányba röpített tüzet az őrhely és őrszem közös szelleme kétszeres lángnyelvvé szítja, úgy hogy jótékony világosságát másikkal négy helyre röpíti. Az egyiket fel a magasba: a Kárpátok hegykoszorús vidékére, a másikat le mélyre: a gazdag Bácskába, a harmadikat kincses Erdélybe, a negyediket hazánk nyugati peremére. A maradék tűzből egy szilánk az őrszemes pap homlokára pattan. Én vagyok az a kiválasztott pap, ki itt állok az őrhelyen, s harsányan kiáltom: Barkói, barkói: pitymallik, virrad. Csak semmi kétség, testvéreim. Csak semmi kishitűség.

Midrás-bölcseink azt tanítják, hogy Isten nem nyugszik meg addig, míg a Szentföld négy kimagasló hegyét, a Karmelt, a Tábor, a Sinait, a Hermon egymáshoz nem hozza, hogy azoknak egyesített ormain felépítse az embertestvériség örök békeszentélyét. Így mi is: addig nem adunk békét lelkünknek, míg közös, testvéri magyar munkával ezt a négy vidéket egymáshoz vissza nem hozzuk. Csak semmi kétség, testvéreim, csak semmi kishitűség, ami jelszavunk:

Nem, nem, soha! Nem leszünk mások, mint zsidók, nem leszünk mások, mint magyarok, soha zsidóságunkat, magyarságunkat meg nem tagadjuk. Csak állítsunk vállat vállhoz, csak fogjunk kart karba, dolgozzunk együttesen, úgy menjünk előre, együtt előre, egy mégiscsak eljövendő szebb magyar jövőbe, új zsidó jövőbe!”

A szinte szünni nem akaró ováció után még sok beszéd hangzott el, este pedig a Nőgyelet dísztermében 300 terítékes vacsora keretében folytatódott az ünnepség.

(Forrás: *Zsidók és magyarok maradtunk... – Wallenstein Zoltán dr. pécsi főrabbi beiktatása. Egyenlőség, 1923. 42. évf. 11. szám, 3–4. old.*)

Cseh Viktor

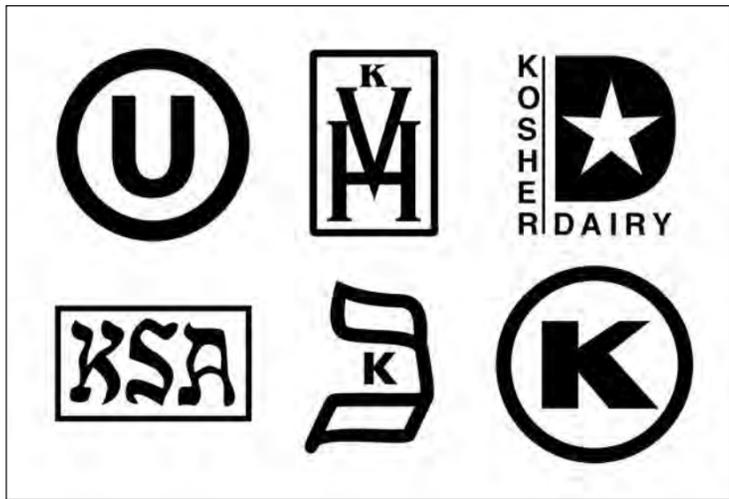
Mutatjuk, milyen kósersági igazolásokkal találkozhat

A gasztronómiai rovatban gyakran találkozhatunk azzal a figyelmeztetéssel, hogy bizonyos alapanyagok csak megbízható kósersági igazolással fogyaszthatók. Melyik a megbízható igazolás? Ebben segít a *myjewishlearning* írása a *zsido.com* portálon.

A piacon kósersági igazolások, hechserek tucatjai léteznek, mindegyikük más-más rabbitól vagy szervezettől származik. A nagy O betűben megjelenő U egy csomagoláson azt jelenti, hogy az Orthodox Union elnevezésű, széles körben elismert hechsert biztosító amerikai szervezet felügyelete alatt áll. A hechsereket is jelzi, hogy az adott termék kósersága mellett húsos, tejes, avagy párve (se nem tejes, se nem húsos), hiszen ez befolyásolja, hogy miként használhatjuk a kóser konyhában. Tejes készítményeken szerepel az is, hogy tartalmaz-e *cháláv nochrít* (nem zsidó felügyelet alatt fejt tejet), vagy kizárólag zsidó felügyelet alatt fejt és feldolgozott *cháláv Jisráel*-ből készült, és így magasabb kósersági elvárásoknak is megfelel-e.

Külön kategória a peszáchi kóser termékek kósersági igazolása. Ez jelzi, hogy az adott készítményben nincs semmiféle kovászos. Feltüntetik rajta azt is, hogy tartalmaz-e *kitniotot* (hüvelyes növényeket), azaz askená zsidók számára peszáchkor tiltott összetevőt.

A feliratok között a kósersági igazolás(ok) mellett szerepelhet az is, hogy a terméket szombattartó üzemben állították-e elő, *jásán* lisztből készült-e, és izraeli termék esetén odafigyeltek-e arra, hogy a felhasznált alapanyagokból levegység a szükséges tizedet és más adományokat, illetve a gyümölcsök olyan

fáról származnak-e, mely már elmúlt négyéves. Borosüvegeken azt is feltüntetik, hogy a bor főzött-e vagy sem, ennek is háláchikus vonzatai vannak.

Vásárlásnál fontos észben tartani, hogy az, hogy egy gyár egyik terméke kóser, nem jelenti azt, hogy minden más készítménye rendelkezik igazolással. A kósersági igazolás meglétét minden egyes ételkészítés esetében ellenőrizni kell.

Világszerte számtalan jelzést használnak a kóser termékek jelölésére. Erre azért van szükség, mert nem mindegyik működik azonos elvek és kósersági sztenderd alapján. Elképzelhető, hogy egyes összetevőket egy szervezet kósernek ítél meg, míg egy másik, szigorúbb álláspontot képviselő rabbinikus csoport megtiltja őket. Egy kis gyakorlattal meg lehet ismerni a közösségünk által elfogadott leggyakoribb hechsereket.

Asher Lopatin, a Chovevei Torah jesiva egyik rabbija a következőképpen világitotta ezt meg:

„Bár az elmúlt évszázadokban sokszor megengedőbb véleményt fogalmaztak meg a zselatin kapcsolatban, a jelenlegi ortodox gyakorlat szerint nem fogadjuk el a nem kóser állatból származó zselatint. Így aztán azt a kóserságot igazoló szervezetet, amely elfogadja a zselatinnal kapcsolatos könnyítéseket, az ortodox közösség nem fogadja el. Ha pedig egy szervezet engedélyezi a nem kóser állatból származó zselatin használatát, akkor a közösség számára annak a szervezetnek a felügyelete megkérdőjelezhetővé válik olyan termékek esetében is, melyek nem tartalmazzak zselatint.”

Lopatin rabbi további problematikus kérdésekről is beszélt:

„Elképzelhető, hogy a rabbinikus felügyeletet biztosító rabbi nagyszerű tudós, ám nincs meg a megfelelő képzettsége ahhoz, hogy egy bonyolult, a modern technikában és élelmiszeriparban való jártasságot igénylő rendszert ellenőrizzen. Az is lehetséges, hogy a felügyelet nem elég szigorú ahhoz, hogy valóban lehessen tudni, mi folyik ott. Vannak helyi és nemzeti szintű intézmények is, ahol nyilvánvalóvá vált, hogy a meszách [a felügyeletet végző személy] nincs jelen, és olyan dolgok történnek, melyek nem kóserre tehetik a termékeket.”

A kósersági igazolások kiadásában mindemellett nagy szerepet játszik a pénz. Mivel a szigorúbb hechserek jóval drágábbak, mint az egyszerűbb igazolások, a gyáraknak el kell dönteniük, hogy ár-érték arányban melyik éri meg nekik a leginkább. És mivel a kósersági igazolások piacán is folyik a verseny, egy-egy közösség meghatározó rabbija választja az aszerint inkább kívánatos igazolást, hogy a gazdasági-politikai érdekei merre hajlanak.

Hiánypótló könyv a hétköznapi emberek felelősségéről a holokauszt idején

A hétköznapiak szintjére hozza a holokauszt áldozatainak sorsát és konkrét emberi történeteken keresztül mutatja meg az elkövetők és a csendestársak felelősségét a zsidók elpusztításában és szisztematikus kifosztásában a fiatal történész, Klacsmann Borbála *Holokauszt-történetek* című könyve.

„Én igazán a legkisebb okot sem adtam kiutasításra, hiszen már süketseggemnél és tudatlanságomnál fogva sem kerülhettem abba a helyzetbe, hogy az állam érdekeire, a közrendre és közbiztonságra aggályos lehessenek. Alázattal könyörgöm, hogy még hátralévő pár napomat ne méltóztassék súlyosabbá tenni kiutasítással, ne küldjenek egy idegen országba, ahol ma már senkim sincs; itt éltem le életemet, és itt szeretnék örök pihenőre térni” – olvasható az egyik áldozat vallomása Klacsmann Borbála frissen megjelent *Holokauszt-történetek* című könyvében, tudtuk meg a *Kibic* cikkéből.

Számos más, ehhez hasonló megrázó eset és sors rajzolódik ki a kötetben, amelynek előszavában a következő kérdést teszi fel Pető Andrea: „Mit rontottunk el, miért folyik el annyi pénz fölöslegesen a holokausztoktatásba?” A CEU professzora szerint súlyos probléma, hogy mindig csak távoli tablóként szemléljük ezt az időszakot, ami nem tud empátiát kiváltani a befogadóban. Éppen ezért tartja hiánypótlónak Klacsmann Borbála könyvét, amely a hétköznapi emberek döntéseit, cselekedeteit mutatja be szakmai zsargon nélkül.

„A holokauszt minden egyes magyar állampolgár részvételével történt: mindenkinek volt a zsidótörténekek által érintett szomszédja, barátja vagy üzletfele. Az átlagember esetében a felelősség elhárítására szolgáló »parancsra tettem« megfogalmazás megfelelője a »nem is tudtam róla« – írja Pető Andrea

„A Holokauszt-történetek ennek a kényelmes és megszokott elbeszélésnek minden elemét megkérdőjelezi, és konkrét példákon keresztül mutatja be, hogyan nyilvánította a magyar állampolgárok egyik része a másikat minden következmény nélkül »másnak« (...) Azt, hogy mi hangzott el és milyen döntések születtek az ebédasztaloknál, a gőzölgő levelek felett vagy a befűggyőnyözött szobák sötétjében, melyeknek hatására (...) kérvényeket, beadványokat tettek egyes állampolgárok más állampolgárok ellen, nem tudjuk, csak sejtethetjük. De ezeknek a döntéseknek az írott forrásai megmaradtak, és rájuk épül ez a könyv.

A kapzsiság és a bizonyosság, hogy meg lehet úszni, sok tízezer magyart készített rá, hogy mások kirablása és halála árán javítson anyagi helyzetén.”

Különleges tárgyak kerültek elő egy zalaszentgróti trezorból

Béres Katalin történész-főmuzeológus érdeklődésünkre elmondta, hogy egyszer csak telefonhívást kaptak Zalaszentgrótról. Balázs Gábor és Balázs Dorina arról tájékoztatta a múzeumot, miszerint nemrég vásárolták meg azt a házat, aminek felújítása során az udvaron elásott trezort találtak, olvasható a *zaol.hu* cikkében.

A szerkezet ajtaja zárva, azonban a többi részét a rozsdá már annyira megette, hogy a tartalomhoz hozzá lehetett férni. Különleges tárgyak kerültek elő, elsősorban zsidó liturgikus tárgyak, de meglepő módon néhány pár cipő is. A minden bizonnyal a tulajdonosai számára értékes holmikak valószínűleg 1944-ben, a vidéki zsidóság deportálásakor rejtették el. Sajnos több papíralapú lelet – például német nyelvű öszövetvetségi szentírás – szinte teljesen elpusztult.

A Göcseji Múzeumba szállították a tárgyakat, melyek egy részének funkcióját – két tóramutató kivételével – még nem sikerült meghatározni, ehhez szakembereket vonnak be, és a munkatársak most azon dolgoznak, hogy kiderítsék az elrejtett tárgyak történetét is.

A leletek megtisztításuk után lesznek kiállíthatók, mégpedig a tervek szerint – amint ennek lehetőségét megteremtik a városban – Zalaszentgróton mutatják be őket, arra is tekintettel, hogy a legrégebbi zalai zsidó közösségek közé tartozott a szentgróti, amelynek története még megírásra vár. Létszámukra, a közösség erejére utal, hogy itt épült a megyében a legelső zsinagóga, és iskolát is működtettek. Béres Katalin külön kiemelte, hogy a megtalálók azonnal értesítették a múzeumot, amiért külön köszönetet mondott nekik.

Hegyi Iván a zsidókat mentő Borbás Gáspárról, a magyar futball legendás alakjáról

„Alulírott zsidó munkaszolgálatosok hálásan emlékezünk meg Borbás Gáspár és (...) urakról, akik a század 180 tagját megmen-tették a Németországba való ki-hurcolástól, magukra vállalva a zsidóbújtatási vádat és a fennálló nyilas rendszer részéről kilátásba helyezett halálos büntetést. 1945. február 13.” Ezt a levelet Hegyi Iván idézi a Borbás Gáspárról, a magyar nemzeti tizenegy történe-tének első gólszerzőjéről szóló írásában.

– Százhuszas tempóban szalad az élet, immár százhusz esztendő a magyar válogatott első „football-goalja”, ahogyan 1903 hazai lapjainban írták. A szerző Borbás Gáspár volt, legalábbis az MLSZ kimutatása szerint, mert a magyar–cseh találkoztól (2:1) a cseh szövetség Budapest–Prága városok közötti mérkőzésként tartja nyilván – olvasható Hegyi Iván Páholynak a panteonban című írásában, amely a Népszava Szép Szó mellékletében jelent meg.

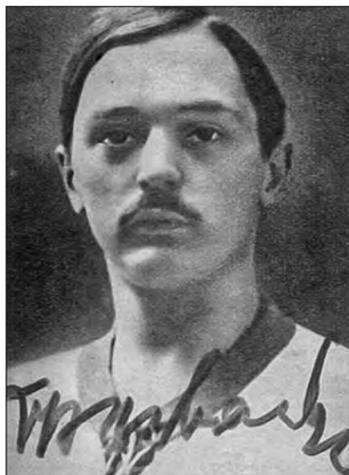
Mint a nagy sportújságíró fogalmaz: Borbás kilencvenkét évet élt, és jelképesnek tekinthető, hogy a labdarúgó-szövetség fennállásának 75. esztendejében, 1976-ban hunyt el. Halála előtt egy évvel interjút adott a Képes Újságnak, miután az FTC a Crvena Zvezda elleni 2-2-vel bejutott a Kupagyőztesek Európa Kupája döntőjébe.

„Le a kalappal a zöld-fehér fiúk előtt a csodálatos belgrádi kilencven percért! – lelkesedett. – Ragyogó küzdőszellemről tettek tanúságot, olyanról, amelyet Toldi Gézáéktól meg Rákosi Gyuláéktól lehetett látni. Ilyenkor jólesik arra gondolni, hogy én is fradista voltam valamikor.”

De még milyen fradista!

Íróasztalán dekádokon át pihent a plakett ezzel a felirattal: „Dr. Borbás Gáspár – minden idők legjobb balszélsője.” A veretét 1929 februárjában kapta, miután a Nemzeti Sport 1928 karácsonyától megszavaztatta olvasóit „minden idők legjobb tizenegyéről”.

A cikkből megtudjuk: amint azt

Borbás Gáspár (1884–1976)

Forrás: Népszava

dédunokája, a történész Borbás Barna kikutatta és nemrégiben megjelent *Első gól* című könyvében közzétette, a konzervatív dédpapa a Mauthausen túlélő, 1951-ben Füzesgyarmatra kitelepített Rassay Károly liberális Polgári Szabadságpártjával is kapcsolatot tartott a harmincas években. Vagyis az újabban fényesre polírozott Horthy-

rendszer ellenzékéhez tartozott. Nem csoda: az zsidótörvényeket hozott, Borbás utóbb zsidókat mentett.

Fennmaradt egy levél: „Alulírott zsidó munkaszolgálatosok hálásan emlékezünk meg Borbás Gáspár és (...) urakról, akik a század 180 tagját megmen-tették a Németországba való kihurcolástól, magukra vállalva a zsidóbújtatási vádat és a fennálló nyilas rendszer részéről kilátásba helyezett halálos büntetést. 1945. február 13.”

A nagy formátumú labdarúgó egyéb ügyekben is az üldözöttek mellé állt: azokat a zsidó klienseit, akikkel ügyvédként kapcsolatba került, ugyancsak segítette a vészkor-szakban, noha ezzel is az életét kockáztatta. De hát éppen a létezés az, ami felülír bármit, egy ember megmenekülése is többet ér minden – akár nemzeti hős – szélső valamennyi felejthetetlen elfutásánál.

(Hegyi Iván írását teljes terjedelmében itt olvashatják: https://nep-szava.hu/3193439_borb-as-gaspar-futball-tortenelem-magyarorszag-valogatott-elso-golszerzo)

Elhunyt Suchman Tamás, a Mazsihisz korábbi alelnöke

Hatvankilenc éves korában meghalt Suchman Tamás volt MSZP-s parlamenti képviselő, a Horn-kormány egykori minisztere, a Mazsihisz korábbi alelnöke – a hírt a Magyar Szocialista Párt Országos Központja közölte az MTI-vel.

Suchman Tamás 1989-ben alapító tagként vett részt a Magyar Szocialista Párt létrejöttében. 1990-től képviselője és tanácsnok volt Marcali város önkormányzatának, 1990 és 2010 között országgyűlési képviselőként dolgozott a parlamentben – írták.

1995-ben privatizációért felelős tárca nélküli miniszternek nevezték ki, majd 1996-ban átvette az Ipari, Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium vezetését a Horn-kormányban. 2007-ben megválasztották a Balaton Fejlesztési Tanács elnökének – olvasható az MSZP közleményében.

A párt emlékezett: Suchman Tamás életútjának elismeréseként 2011-ben megkapta a Magyarországi Zsidókért díjat.

„Suchman Tamás halálával a céljaiért végletekig kitartó, őszinte embert, közösségünk fontos tagját veszítettük el” – írta az MSZP.

Báruch dáján háemet!

Fotó: Soós Lajos / MTI

APRÓ- HIRDETÉS

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Hölgy eltartási szerződést kötne, akár otthallással is. 06-30-411-3660.

Középkorú hölgy életjáradéki szerződést kötne, otthallással is. 06-30-868-6334.

Hászénékben és más zsidó ünnepekben tapasztalt, profi fotós és videós sok referenciával örömmel vállalják megbízásaikat. 06-30-324-0850.

Műfogorrgyűjtés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Heumann mácsesz rendelése országosan (kóser, strasbourg-i főrab-

binátus): paszkacentrum.hu/koser, 30-991-9941.

Nercet, rókát, mindenfajta szőrmebundát, teljes ruhanemű-hagyatékot vásárolok. 06-20-229-0986.

– A Sabbathsong Klezmer Band június 5-én (hétfőn) 19 órakor a Kőrösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központ Színháztermében (X. kerület, Szent László tér 7–14.) bemutatja a Szenes Hannának emléket állító zenés életrajzi játékot, a Percek táncát. Egyéni és csoportos jegyvásárlással kapcsolatban kérjük, Masa Tamást keressék a +36-70-263-2059 telefonszámon vagy a sabbathsongklezmerband@gmail.com e-mail-címen. Diákoknak, nyugdíjasoknak kedvezmény.

Mártír-istentiszteletek

Június 4., vasárnap		
Eger	14.00	temető
Mosonmagyaróvár	15.00	temető
Zalaegerszeg	11.00	zsinagóga és temető
Révkomárom	10.30	temető
Nyíregyháza	10.00	Bernstein tér
	11.30	temető
Kecskemét	14.00	temető
Kispest	11.00	temető
Június 9., péntek!		
Csongrád	10.00	temető
Június 11., vasárnap		
Székesfehérvár	11.00	temető
Kápolnásnyék	15.00	temető
Devecser	11.00	temető
Gyöngyös	11.00	temető
Miskolc	11.00	temető (Mendikás dűlő)
Tata	11.00	temető
Tatabánya	13.00	emlékpark
Balassagyarmat	11.00	temető
Kiskunhalas	10.30	zsinagóga
Kecel	13.30	temető
Nagygyeny	17.00	temető
Június 18., vasárnap		
Esztergom	11.00	temető
Nagykát	11.00	temető
Szécsény	11.00	temető
Győr	11.00	temető
Veszprém	10.00	városi emlékmű, majd temető
Szentes	11.00	temető
Június 25., vasárnap		
Salgótarján	11.00	temető (Füleki út)
Kaposvár	11.00	temető
Szeged	10.00	gettóbejárat
	11.00	zsinagóga
Békéscsaba	15.00	zsinagóga, emlékfal
Gyula	10.30	emléktábla
Debrecen	10.00	zsinagóga
Cegléd	9.30	templom
Nagykőrös	11.00	zsinagóga
Szolnok	14.00	zsinagóga
Dombóvár	14.00	temető
Június 26., hétfő		
Jánoshalma	16.00	zsinagóga
Július 2., vasárnap		
Jászberény	11.00	temető
Szekszárd	10.30	Művészetek Háza
Szombathely	11.00	Batthyány tér, majd temető, emlékmű
Csepel	10.00	temető
Pécs	10.30	temető
Pápa	16.00	zsinagóga
Sopron		temető
Július 9., vasárnap		
Újpest-Rákospalota	18.00	zsinagóga

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel a honlapon is (mazsihisz.hu), mert változás lehetséges.

NAPTÁR

Június 2., péntek	Szíván 13.	Gyertyagyújtás: 8.15
Június 3., szombat	Szíván 14.	Szombat kimenetele: 9.35
Június 9., péntek	Szíván 20.	Gyertyagyújtás: 8.21
Június 10., szombat	Szíván 21.	Szombat kimenetele: 9.41

Programajánlat

Június

Generációk Klubja

(1067 Bp., Hunyadi tér 3., félemelet)

A programokat hétfői napokon, 15 órakor tartjuk – egy alkalom kivételével.

Június 5.: Arató András lemezlovas lesz a vendégünk.

Június 12. (17.15!!!): Zeneközelen címmel Darvas Ferenc zeneszerző, zongorista és fia, Kristóf tangóharmonikán játszanak.

Június 19.: Nagy idők, nagy elődök a téma. Ezen belül néhai Scheiber Sándor professzorra emlékezik Kardos Péter főrabbi, az Új Élet fő-szerkesztője és Villányi András fotóművész.

Június 26.: Örökzöldek! A zongoránál Fűzy Gábor.

Gyógyszer- és MR-támogatás igénylése

Az alábbiakhoz igényelhető támogatás:

1. Az újonnan szükségessé váló, az átlagosnál drágább gyógyszer beszerzése 50 ezer Ft összeghatárig, egy hónapi adagot figyelembe véve. Ez a támogatás egyszeri, tehát nem folyamatosan értendő.

2. Magánjellegű MR-vizsgálat elvégztetése, ha állami intézmény csak túl késői időpontra tudja vállalni. A támogatás felső határa 50 ezer Ft itt is.

Várjuk a rászorulókat jelentkezésért.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon kapható: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek

Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: +36-1-413-5537,

+36-1-322-2829

E-mail: ujelet@mazsihisz.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olaszorszerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 9600 Ft

Külföldre 13.600 Ft/év

USA és Izrael: 15.000 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(1)-767-8262-es számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

PrimeRate Kft.

ISSN 0133-1353

Egy német falu szembesül szülőttje náci múltjával

Mindig is tudták, hogy az emlékművön egy náci orvos neve szerepel, de ez a közelmúltig nem különösebben zavarta őket.

A bajorországi Geroldshausenről Németországban is alig hallottak, az ott található háborús emlékműről még annál is kevesebben. Ez a közelmúltban megváltozott.

Az MDR televízió stábjá egy dokumentumfilm forgatása során vette észre, hogy az alig ezerkétszáz lakosú falu határában található. „Az elesett és eltűnt testvérek emlékére” feliratú emlékművön a háborús áldozatok között szerepel egy bizonyos dr. Eduard Wirths neve. Bár a község idősebb polgárai közül sokan pontosan tudják, ki volt ő, ez eddig mégsem zavart senkit: Wirths nem volt más, mint dr. Josef Mengele közvetlen főnöke.

Mint kiderült, néhány évvel a második világháború után a település akkori vezetése úgy döntött, hogy kibővíti a már meglévő háborús emlékművet. A megbízást egy helyi kőfaragó kapta meg, akinek cége Wirths rokonainak a tulajdonában volt. Ők büszkén vésték be a gyilkos családtag nevét. A háború utáni évtizedekre jellemző volt Németországban a bűnök elkendőzése és a tények megmésztása.

Az 1909-ben született orvos a nemzetiszocialista pártba való korai belépésének köszönhetően karrierjét – már

Az emlékmű a távolból

Fotó: Gemeinde Geroldshausen

egyetemistaként, 1933-ban csatlakozott a nácihoz. Tagja lett az SA-nak is, majd annak véres felszámolása után az SS-nek. Kezdetből fogva az opportunizmus volt rá jellemző. Mindig tudta, hogyan kell alkalmazkodni a politikai változásokhoz. 1942. szeptember 1-től önként szolgált Auschwitzban. Josef Mengele, Horst Fischer és Horst Schumann felettésként közvetlenül és közvetve több százezer deportált haláláért volt felelős. Részt vett a beérkezettek selektálásában, és ő is végzett embereken kísérleteket. De állítólag egyes esetekben megakadályozta a fogvatartottak kínzását, sőt gondoskodott a koncentrációs tábor higiéniai helyzetének javításáról is. Hogy mi vezérelte, mind a mai napig nem világos. Talán a német vereségre számítva, igyekezett előre javítani a megítélését, abban a reményben, hogy ezáltal a győztes hatalmak elnézőbbek lesznek iránta. Azt sem lehet pontosan tudni, neve miért nem vált olyan ismertté, mint hírhedt beosztottjáié. Történetek szerint valószínűleg azért, mert hamar elfogták, s ezt követően 1945. szeptember közepén egy angol internálótáborban megpróbálta magát felakasztani. Néhány nappal később behalt sérüléseibe.

Tehát elesett vagy eltűnt katona egész biztosan nem volt. Ez az álnok megemlékezés az auschwitzi túlélők számára „nemcsak történelmi hazugság, amely elborzasztja és felháborítja őket”, hanem „szomorú jele annak is, hogy Németországban egyes helyeken még mindig nehézséget okoz az embereknek őszintén és méltóságteljesen kezelni saját környezetük gyilkos múltját és az áldozatok szenvedéseit” – jelentette ki **Christoph Heubner**, a Nemzetközi Auschwitz Bizottság alelnöke.

A Németországi Zsidók Központi Tanácsa szintén felemelte szavát. Felháborodásuk oka a helyi önkormányzat érthetetlenül óvatos hozzáállása a témához. Ülése után ugyanis az alábbi erélytelen és részben zavaros határozatot tette közzé:

1. Az önkormányzati tanács a legélesebben elítéli dr. Eduard Wirthsnek a Harmadik Birodalom idején különféle koncentrációs táborok orvosaként elkövetett háborús bűncselekményeit.

2. Nevének szerepeltetése a helyi háborús emlékművön helytelen volt, és jelenleg is helytelen. Ezt a tényt gyorsan és átfogóan fel kell dolgozni.

3. Ez a feldolgozás jelentőségénél fogva meghaladja a község képességeit. A község ezért megfelelő emberek vagy intézmények támogatását keresi.

4. A megfelelő feldolgozást követően dönt az önkormányzati tanács arról, hogy hajdani döntését mely formában vizsgálja felül.

A sajtó kommentárjai sem sokban különböztek a zsidó vezetők véleményétől. Nyilván mindez megtette a hatását, ugyanis a kis falu polgármestere, **Gunther Ehrhardt** végül belátta, hogy helytelen a habozás. Kijelentette, hogy a nevet a köztársaságban el kell tüntetni.

Érdekes lesz megfigyelni, hogyan oldják meg a geroldshauseniek múltfeldolgozással kapcsolatos – hazai és nemzetközi szinten is feltűnést keltő – problémájukat. Már csak azért is, mert a tömeggyilkos neve, bár részben letakarták, még mindig ott ékelevenkedik az emlékművön.

Polgár György / Szombat

Idén Izraelből érkezett hozzánk a legidősebb turista: egy 104 éves férfi

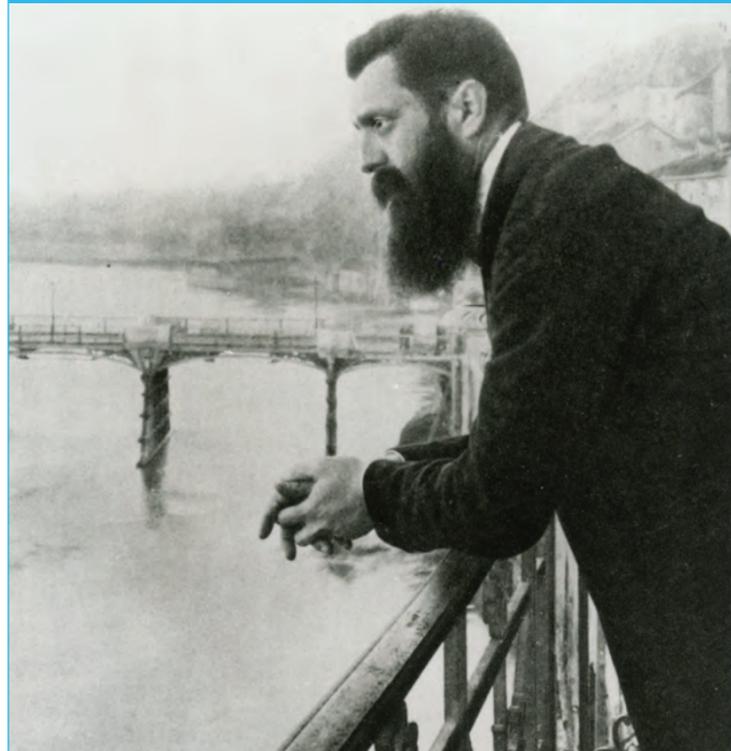
Mintegy kilencmillió vendégéjszaka adatait küldték be a Nemzeti Turisztikai Adatszolgáltató Központba (NTAK) a hazai szálláshely-szolgáltatók az év első négy hónapjában, ami három százalékos forgalomnövekedést jelent a tavalyi év azonos időszakához képest – közölte a Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) az MTI-vel. Számtotévo volt a bővülés Izraelből.

Az összesítés szerint idén januárban 20 százalékkal magasabb volt a forgalom a szálláshelyeken, mint egy évvel korábban, és februárban is 3 százalékos emelkedést mértek, majd a márciusi kisebb visszaesés után áprilisban ismét a tavalyi értékek felett alakult a vendégéjszakák száma.

A külföldiek 2023 első négy hónapjában 4,6 millió vendégéjszakát töltöttek el Magyarországon, ez 15 százalékos növekedés az egy évvel korábbihoz képest.

Budapest esetében a fő küldőországok mindegyikéből jelentős emelkedést mutattak az adatok, számtotévo volt a bővülés Olaszországból és Izraelből. Az MTÜ megjegyzi, hogy Izraelből érkezett a legidősebb vendég: egy 104 éves férfi.

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

az Ön Öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hyesod UIA,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: eli.keidar@keren.hu
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-8487380

Ízlésficam

Ha valakinak fagyalra lenne kedve Birkenauban...

Hazaküldték a szünetben imádkozó diákokot

Egy bécsi TikTok-videó borzolja a kedélyeket, amelyen egy tanárnő hallható, aki megtiltja a diákjának, hogy imádkozzon a szünetben.

„Nem érdekel minket, hogy milyen vallású vagy. A vallás magánügy. Ott-hon lehet, de itt nem. Engem nem zavar, ha a parkban csinálod, ha ott nem zavar senkit” – mondja a tanár a jelenleg 300 ezer megtekintésnél járó TikTok-videóban.

„Ezek a mi szabályaink. És minden vallás esetében ugyanaz. Nem számít, hogy iszlám, kereszténység vagy judaizmus. Ez mindenki számára világos? És ha azt mondom, hogy hagyjatok abba valamit, akkor abba kell hagynotok” – fogalmaz a felvételen a pedagógus.

A diákok közül sokan megrökönyödtek a tanárnő szavain, ám ő további magyarázattal egészítette ki mondanóját:

„Ez is olyasmi, amit később a munka során sem csinálhattok. Nincs jogod a munkahelyeden megélni a vallásodat. Lehet fejkendőt viselni. Ez rendben van. De nem mehetsz oda a főnökhöz, és mondhatod, hogy imádkozni fogok. Jogod van a valláshoz, de otthon vagy a mecsetben. A főnök azt is mondhatja, hogy nem akarok itt keresztet látni.”

A harmadik videóban a tanár közvetlenül az érintett diákokhoz beszél.

„Két percet vártattál, és én nem szeretek várni. Ez az én szünetem, és két percet kell várnom, hogy befejezd az imádkozást? Biztos, hogy nem. Ez a tiszteltől szól, és te ezt nem érted, mert még mindig vitatkozol.”

Erre a diák így válaszol:

„Megértettem, de nem állhatok meg, amikor az imát végzem.” Mire a pedagógus azt válaszolta, de, abba kell hagynia, vagy különben hazaküldi.

Több szakmabeli is bírálta a szóban forgó tanár kijelentéseit, amelyek „emberileg és ténszerűen is tévesek”. Véleményük szerint ha a vallás magánügy lenne, akkor nem lenne vallásoktatás az iskolában, nem lennének karácsonyi ünnepek, karácsonyfák, adventi naptárak, nem lennének iskolai misék, nem lennének keresztetek sem – írja a heute.at. A tantestület és a diákok többsége is felháborodott az eseten.

Marinov Zsuzsanna / AC News

V
i
c
c
(?)

Kohnnak nagyon foltos már a tálesza, ezért elviszi a környék legjobb tisztítójába, a Wang-Fong Cleanerbe. El is vállalják a munkát, mondják, hogy egy hét múlva menjen vissza érte. Mikor visszamegy, elé nyomnak egy ötvendolláros számlát. – Mit képzelnék, ennek a kis tálesznek a tisztításáért ennyi pénzt kérnek? – A tisztítás csak öt dollár, de a sok csomó kibogozása nagy munka volt, az került plusz negyvenöt dollárba!